

Bruselis, 2021 07 09
C(2021) 4997 draft

ANNEX 1

PRIEDAS

prie

Komisijos įgyvendinimo sprendimo

dėl programos LIFE daugiametės 2021–2024 m. darbo programos patvirtinimo

Programos LIFE įgyvendinimo daugiametė 2021–2024 m. darbo programa

Santrumpų ir akronimų sąrašas	2
1. ĮVADAS	4
2. STRUKTŪRA	5
2.1. Paprogramė „Gamta ir biologinė įvairovė“ ir susijusios intervencijos sritys	6
2.2. Paprogramė „Žiedinė ekonomika ir gyvenimo kokybė“ ir susijusios intervencijos sritys	8
2.3. Paprogramė „Klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos“ ir susijusios intervencijos sritys.....	11
2.4. Paprogramė „Perėjimas prie švarios energijos“ ir susijusios intervencijos sritys..	13
3. LĖŠŲ PASKIRSTYMAS	15
4. DOTACIJOS.....	16
4.1. Dotacijos veiksams.....	17
4.1.1. Standartiniai veiksnių projektai (SVP)	18
4.1.2. Strateginiai projektai (SP).....	19
4.1.3. Techninės pagalbos projektai (TPP)	22
4.1.4. Kiti veiksmai (KV)	25
4.2. Pasiūlymų dėl dotacijų veiksams pateikimo ir atrankos procedūros.....	26
4.2.1. Vieno etapo procedūra, taikoma SVP, TPP ir kitiems veiksams.....	26
4.2.2. SVP taikoma dviejų etapų procedūra.....	29
4.2.3. SP taikoma dviejų etapų procedūra.....	30
4.3. Dotacijos veiklai	32
4.4. Pasiūlymų dėl dotacijų veiklai pateikimo ir atrankos procedūra	33
4.5. Preliminarūs kvietimų teikti pasiūlymus skelbimo tvarkaraščiai.....	35
5. KITŲ FORMŲ FINANSAVIMAS	36
5.1. Viešųjų pirkimų sutartys	36
5.2. Apdovanojimai	36
5.3. Veikla, kuria remiamos investicijos, įskaitant derinimą.....	37
5.3.1. Parama techninės pagalbos, teikiamos investicijų aplinkos ir klimato srityje atveju, finansavimui	37
5.3.2. Parama investicijų į energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančiųjų išteklių energiją finansavimui.....	39
5.4. Parama kitų veiksnių, kuriems taikomas netiesioginis valdymas, finansavimui....	39

5.4.1. Finansinė parama kitai netiesioginio valdymo veiklai aplinkos ir klimato srityse.....	40
5.4.2. Finansinė parama privačiojo sektoriaus investicijų į energijos vartojimo efektyvumą skatinimui	40
5.5. Kitomis formomis finansuojami projektai, įtrauktini į 85 proc. dalį pagal 9 straipsnio 3 dalį	40
6. KAUPIAMASIS FINANSAVIMAS	41

Santrumpų ir akronimų sąrašas

BEST	Dotacijų schema, taikoma veiksams užjūrio šalių ir teritorijų biologinės įvairovės srityje
KPV	Koordinavimo ir paramos veiksmai
DEEP	Energijos vartojimo efektyvumo rizikos mažinimo platforma
VĮ	Vykdomoji įstaiga
EASIN	Europos svetimų rūšių informacijos tinklas
EEFIG	Energijos vartojimo efektyvumo finansinių institucijų grupė
EIB	Europos investicijų bankas
ELENA	Europos pagalbos vietos energetikai priemonė
ANĮP	Aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūra
EIT	Europos inovacijos ir technologijos institutas
ATLPS	Apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema
EMAS	Aplinkosaugos vadybos ir audito sistema
FAO	Maisto ir žemės ūkio organizacija
FISE	Europos miškų informacinė sistema
IRT	Informacinės ir ryšių technologijos
TEA	Tarptautinė energetikos agentūra
IUCN	Tarptautinė gamtos apsaugos sąjunga
ŽIB	Parama Europos inovacijos ir technologijos instituto žinių ir inovacijos bendrijoms
LUCAS	Žemės dangos ir žemės naudojimo statistinis tyrimas
DDP	Daugiametė darbo programa
SATTA	Stebėseną, ataskaitų teikimas, tikrinimas ir akreditacija
NOTVP	Nacionalinė oro taršos valdymo programa
NEKSVP	Nacionaliniai energetikos ir klimato srities veiksnių planai
NEEVVP	Nacionaliniai efektyvaus energijos vartojimo veiksnių planai
TINR	Teršalų išmetimo nacionalinė riba

PVP.....	Prioritetinių veiksmų programa
KV	Kiti veiksmai
EBPO.....	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija
OAP.....	Organizacijos aplinkosauginis pėdsakas
OAPST	Organizacijos aplinkosauginio pėdsako sektoriaus taisyklės
PAP.....	Projekto aplinkosauginis pėdsakas
PAPKT	Produkto aplinkosauginio pėdsako kategorijos taisyklės
PTP.....	Projektai <i>ad hoc</i> teisėkūros ir politikos prioritetų srityse
UBVP	Upių baseinų valdymo planai
SVP.....	Standartiniai veiksmų projektai
KSD.....	Konkretus susitarimas dėl dotacijos
SIP	Strateginiai integruotieji projektai
SMART	Termino „konkretus, išmatuojamas, pasiekiamas, aktualus, per nustatytą laiką įvykdytinas“ santrumpa anglų kalba
SGP.....	Strateginiai gamtos projektai
TPP-GS	Techninės pagalbos projektai valstybių narių valdžios institucijų gebėjimų stiprinimo srityje
TPKI	Techninė pagalba ir keitimasis informacija
TPP-PR...	Techninės pagalbos projektai SGP ir SIP rengimo srityje
TPP	Techninės pagalbos projektai
TPP-A	Techninės pagalbos projektai projektų atkartojimo ir rezultatų įgyvendinimo didesniu mastu srityje
SESV	Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo
UNFCCC.....	Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija
UNEP.....	Jungtinių Tautų aplinkos programa
PSO.....	Pasaulio sveikatos organizacija
WISE	Europos vandens informacinė sistema
ATP	Atliekų tvarkymo planai

1. ĮVADAS

Kaip nustatyta 2021 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 2021/783, kuriuo nustatoma Aplinkos ir klimato politikos programa (LIFE) ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1293/2013 (toliau – LIFE reglamentas), 3 straipsnyje, „bendrasis programos LIFE tikslas – padėti pereiti prie tvarios, žiedinės, energiją efektyviai vartojančios, atsinaujinančiąja energija grindžiamos, neutralaus poveikio klimatui ir klimato kaitos poveikiui atsparios ekonomikos, kad būtų saugoma, atkuriamą ir gerinama aplinkos, įskaitant orą, vandenį ir dirvožemį, kokybę, ir sustabdyti biologinės įvairovės nykimą bei tą įvairovę didinti, taip pat spręsti ekosistemų nykimo klausimus, be kita ko, remiant tinklo „Natura 2000“ įgyvendinimą ir valdymą, ir taip prisidėti prie darnaus vystymosi. Programa LIFE taip pat remiamas pagal SESV 192 straipsnio 3 dalį priimtų bendrųjų veiksmų programų įgyvendinimas“.

Šiuo atžvilgiu programa LIFE kaip visuma visiškai atitinka Europos žaliojo kurso¹ tikslus ir siekius:

- pertvarkyti ES į teisingą ir klestinčią visuomenę, pasižyminčią modernia, efektyviai išteklius naudojančia ir konkurencinga ekonomika, kurioje 2050 m. visai nebus grynojo išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio, o ekonomikos augimas bus atsietas nuo išteklių naudojimo;
- apsaugoti, tausoti ir puoselėti ES gamtinį kapitalą ir apsaugoti piliečių sveikatą ir gerovę nuo su aplinka ir klimatu susijusios rizikos ir poveikio.

Programa LIFE padės šiuos prioritetus įgyvendinti savo keturiomis paprogramėmis, kuriomis visų pirma bus

- stiprinamas ir integruojamas ES politikos tikslų sustabdyti gyvosios gamtos buveinių ir rūšių nykimą ir jas dauginti visuose sektoriuose ir 2030 m. biologinės įvairovės strategijos tikslų įgyvendinimas;
- remiamas perėjimas prie žiedinės ekonomikos ir saugoma bei gerinama ES gamtos išteklių, įskaitant, be kita ko, orą, dirvožemį ir vandenį, kokybę;
- remiamas 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategijos, ES 2050 m. neutralaus poveikio klimatui tikslo ir naujosios ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos įgyvendinimas;
- stiprinami gebėjimai, skatinamos investicijos ir remiamas į energijos vartojimo efektyvumą ir mažus atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektus nukreiptos politikos įgyvendinimas.

Dabartinėje 2021–2024 m. daugiametėje darbo programoje (DDP) atsižvelgiama į patirtį, įgytą įgyvendinant ankstesnes programas LIFE, ir į rengiant programą surengtų konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais rezultatus.

Į ją įtrauktos naujovės, nustatytos LIFE reglamentu, įskaitant:

- sustiprintus ir didesnio masto veiksmus gamtos ir biologinės įvairovės srityje ir specialiąją paramą koordinuotoms veiksmų programoms valstybėse narėse. Jos padės įgyvendinti siekį biologinės įvairovės tikslams 2024 m. skirti 7,5 proc., o 2026 ir 2027 m. – po 10 proc. metinių išlaidų pagal daugiametę finansinę programą²;

¹ COM(2019) 640 *final*.

² Žr. 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos tarpinstitucinį susitarimą dėl biudžetinės drausmės, bendradarbiavimo biudžeto klausimais ir patikimo

- tikslą, kad 61 proc. lėšų būtų skiriama išlaidoms, padedančioms siekti klimato srities tikslų, remti siekiant iki 2050 m. įgyvendinti poveikio klimatui neutralumo tikslą;
- sustiprintus veiksmus energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityse;
- didesnę sinergijos su kitais fondais ir programomis galimybę, visų pirma taikant „Pažangumo ženklą“ ir kaupiamąjį finansavimą;
- didesnę poveikį sprendžiant visuomenės uždavinius, tuo tikslu derinant pastangas su programa „Europos horizontas“, visų pirma su jos misijomis, kuriomis remiamas Europos žaliasis kursas (prisitaikymo prie klimato kaitos, neutralaus poveikio klimatui miestų, vandenynų ir dirvožemio misijomis);
- didesnę geografinę taikymo sritį, apimančią užjūrio šalis ir teritorijas (UŠT).

Ši DDP apima laikotarpį nuo 2021 m. sausio 1 d. iki 2024 m. gruodžio 31 d.

DDP struktūra atitinka turinį, apibrėžtą LIFE reglamento 18 straipsnio 2 dalyje, o paprogramės programoje aptariamoms atskirai tik kai būtina.

Joje išsamiai išdėstomas Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais pagrindas ir apžvelgiama 4 metų laikotarpio veikla pagal programą LIFE, taip sudarant palankesnes sąlygas suinteresuotiesiems subjektams dalyvauti.

Didžiąją veiklos pagal programą LIFE dalį įgyvendins Komisijos tarnybos arba vykdomoji įstaiga (VI). VI vykdo veiklą laikydamosi Komisijos nustatytų deleguotųjų įgaliojimų ir jai prižiūrint. Bendra atsakomybė už programą tenka Komisijai.

2. STRUKTŪRA

Pagal LIFE reglamento 4 straipsnį programos LIFE struktūrą sudaro dvi sritys – „Aplinka“ ir „Klimato politika“ – ir keturios paprogramės:

1. srityje „Aplinka“:

- paprogramė „Gamta ir biologinė įvairovė“,
- paprogramė „Žiedinė ekonomika ir gyvenimo kokybė“;

2. srityje „Klimato politika“:

- paprogramė „Klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos“,
- paprogramė „Perėjimas prie švarios energijos“.

Dabartinės DDP trukmės laikotarpiu sričiai „Aplinka“ skirtas 1,801 mlrd. EUR biudžetas, o sričiai „Klimato politika“ – 1 032,5 mlrd. EUR biudžetas³.

Toliau aprašoma kiekviena paprogramė ir susiję tikslai bei intervencijos sritys.

Įgyvendindama kiekvieną paprogramę, Komisija sieks užtikrinti, kad kiekvieno veiksmo atveju būtų laikomasi žaliosios priesaikos nepakenkti⁴ ir nebūtų pakenkta jokiame kitu

finansų valdymo, taip pat dėl naujų nuosavų išteklių, įskaitant veiksmų gaires dėl naujų nuosavų išteklių nustatymo (OL L 433 I, 2020 12 22, p. 28).

³ Į šias sumas neįtrauktos rėmimo išlaidos, kurių suma DDP laikotarpiu yra 106 mln. EUR.

⁴ Žr. : https://ec.europa.eu/info/publications/communication-european-green-deal_en.

paprogramių tikslui⁵, o būtų ieškoma būdų sukurti sinergiją, vadovaujantis holistiniu požiūriu į aplinką.

2.1. Paprogramė „Gamta ir biologinė įvairovė“ ir susijusios intervencijos sritys

Laikantis konkrečių programės tikslų, nustatytų LIFE reglamento 3 straipsnio 2 dalyje, paprograme „Gamta ir biologinė įvairovė“ bus siekiama:

- kurti, demonstruoti, populiarinti ir skatinti didesniu mastu taikyti naujoviškus būdus, metodus ir požiūrius (įskaitant gamtos procesais pagrįstus sprendimus ir ekosisteminius metodus), kad būtų pasiekti tikslai, nustatyti Sąjungos teisės aktuose ir politikoje, susijusiuose su gamta ir biologine įvairove, ir padėti didinti žinių bazę ir taikyti geriausią praktiką, be kita ko, remiant tinklą „Natura 2000“;
- padėti plėtoti ir įgyvendinti atitinkamus Sąjungos teisės aktus ir politiką, susijusius su gamta ir biologine įvairove, vykdyti jų stebėseną ir užtikrinti jų vykdymą, be kita ko, gerinant valdymą visais lygmenimis, visų pirma didinant viešųjų ir privačiųjų subjektų pajėgumus ir įtraukiant pilietinę visuomenę, taip pat tinkamai atsižvelgiant į galimą piliečių mokslo indėlį⁶;
- skatinti sėkmingų techninių sprendimų ir (arba) požiūrių, kaip įgyvendinti atitinkamus Sąjungos teisės aktus ir politiką, susijusius su gamta ir biologine įvairove, taikymą dideliu mastu, atkartojant rezultatus, integruojant susijusius tikslus į kitų sričių politiką ir viešojo bei privačiojo sektorių praktiką, telkiant investicijas ir gerinant galimybes gauti finansavimą.

Programa LIFE yra labai svarbi priemonė, kuri nuo 1992 m. padėjo įgyvendinti Paukščių direktyvą ir Buveinių direktyvą ir buvo labai naudinga, o kai kuriais atvejais gyvybiškai svarbi užtikrinant „Natura 2000“ tinklo sukūrimą.

Gamtos direktyvų tinkamumo patikros dokumente⁷, Veiksmų plane gamtai, žmonėms ir ekonomikai⁸ ir 2030 m. ES biologinės įvairovės strategijoje⁹ pabrėžiama, kad reikia didinti gamtos ir biologinės įvairovės srities finansavimą.

Paprogramė „Gamta ir biologinė įvairovė“ padės siekti Sąjungos jūrų, gėlųjų vandenių ir sausumos teritorijų ekosistemų gamtinio turto apsaugos, išlaikymo ir atkūrimo tikslų, nustatytų Biologinės įvairovės konvencijoje¹⁰, Berno konvencijoje¹¹. Visų pirma ji padės siekti 2030 m.

⁵ Pavyzdžiui, atsižvelgiant į Europos Komisijos darbą tvarių finansų srityje, įskaitant ES taksonomiją (https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_lt).

⁶ Mokslinis darbas, kurį atlieka plačiosios visuomenės atstovai, dažnai bendradarbiaudami su profesionaliais mokslininkais ir mokslo institucijomis arba jų vadovaujami.

⁷ 2016 m. gruodžio 16 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas SWD(2016) 472 *final* „ES gamtos teisės aktų (Paukščių direktyvos ir Buveinių direktyvos – 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos ir 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos) tinkamumo patikra“ (toliau – Paukščių direktyvos ir Buveinių direktyvos tinkamumo patikros dokumentas).

⁸ 2017 m. balandžio 27 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Veiksmų planas gamtai, žmonėms ir ekonomikai“, COM(2017) 198 *final*.

⁹ COM(2019) 640 *final*, žr. : https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_lt.

¹⁰ Patvirtinta 1993 m. spalio 25 d. Tarybos sprendimu 93/626/EEB dėl Biologinės įvairovės konvencijos sudarymo (OL L 309, 1993 12 13, p. 1).

¹¹ Europos laukinės gamtos ir gamtinės aplinkos apsaugos konvencija, patvirtinta 1981 m. gruodžio 3 d. Tarybos sprendimu 82/72/EEB dėl Europos laukinės gamtos ir gamtinės aplinkos apsaugos konvencijos sudarymo (OL L 38, 1982 2 10, p. 1).

ES biologinės įvairovės strategijos¹², ES Paukščių direktyvos¹³ ir Buveinių direktyvos¹⁴, Reglamento dėl invazinių svetimų rūšių¹⁵ tikslų ir atitinkamų tikslų, nustatytų Jūrų strategijos pagrindų direktyvoje¹⁶, Vandens pagrindų direktyvoje¹⁷ ir ES atokiausių regionų strategijoje¹⁸.

2021–2024 m. laikotarpiu paprogramei „Gamta ir biologinė įvairovė“ skiriama preliminari 1 103,5 mlrd. EUR suma.

Gamtos ir biologinės įvairovės srities paprogramė iš esmės bus įgyvendinama tokių rūšių veiksmis:

1. tolesniu tradicinio principo „iš apačios į viršų“ taikymu, kuriuo siekiama įgyvendinti praktines ir veiksmingas priemones, padedančias gerinti rūšių ir buveinių išsaugojimo būklę, ekosistemų būklę ir susijusias paslaugas, bendrai finansuojant standartinius veiksmų projektus (SVP, žr. tolesnį 4.1.1 skirsnį). Visi SVP turėtų būti parengti taip, kad jais kaip tiesioginio jų įgyvendinimo rezultato būtų siekiama apčiuopiamo rūšių, buveinių ir ekosistemų būklės ir susijusių paslaugų pagerinimo, nustatomo remiantis konkrečiais ir išmatuojamais (angl. SMART) tikslais. Bendras SVP prioritetas: 1) teritorinės išsaugojimo ir atkūrimo priemonės („erdvė gamtai“) ir 2) papildomos konkrečios priemonės, nukreiptos į rūšis ir ekosistemas arba buveines, ir kitos nei teritorinės priemonės („mūsų rūšių ir buveinių apsauga“);
2. tolesnis integruoto požiūrio taikymas, kuriuo siekiama padėti visapusiškai įgyvendinti nacionalines arba regionines prioritetinių veiksmų programas (PVP)¹⁹ ir kitas su biologinės įvairovės politika susijusias ES planavimo priemones, įgyvendinant strateginius gamtos projektus (SGP, žr. tolesnį 4.1.2. skirsnį). SGP apima gebėjimų stiprinimo ir integravimo veiksmus, be kita ko, sutelkiant kitus šaltinius gamtos ir biologinės įvairovės sričiai finansuoti. SGP taip pat gali apimti konkrečius apsaugos veiksmus, visų pirma kai jų negalima remti panaudojant papildomas lėšas iš kitų ES finansavimo programų (žr. tolesnį 4.1.2 skirsnį apie SGP);
3. sisteminga parama konkrečioms politikos prioritetams įgyvendinti skelbiant kvietimus teikti pasiūlymus dėl kitų veiksmų (KV – žr. tolesnį 4.1.4 skirsnį);
4. techninės pagalbos projektai (TPP), kaip apibrėžta tolesniame 4.1.3 skirsnyje.

Pirmiau išvardytų rūšių veiksmis gali apimti:

- (1) priemonės, kuriomis skatinama ir remiama teritorinė išsaugojimo ir atkūrimo veikla („erdvė gamtai“);
- (2) papildomas konkrečias su rūšimis susijusias priemones („mūsų rūšių apsauga“);

¹² Žr. : https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_lt.

¹³ 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (OL L 20, 2010 1 26, p. 7).

¹⁴ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992 7 22, p. 7).

¹⁵ 2014 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1143/2014 dėl invazinių svetimų rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos ir valdymo (OL L 317, 2014 11 4, p. 35).

¹⁶ 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/56/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų jūrų aplinkos politikos srityje pagrindus (Jūrų strategijos pagrindų direktyva) (OL L 164, 2008 6 25, p. 19).

¹⁷ 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus (OL L 327, 2000 12 22, p. 1).

¹⁸ Žr. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Sustiprinta ir atnaujinta strateginė partnerystė su ES atokiausiais regionais“ (COM(2017) 0623).

¹⁹ Sukurtos pagal Direktyvos 92/43/EEB 8 straipsnį.

(3) valdymą, kuriuo siekiama skatinti elgesio ir (arba) praktikos pokyčius, palengvinti dirvožemio, žemės ir vandens išteklių tvarkymą, be kita ko, jūrų teritorijose, taip pat gamtos išteklių išsaugojimą, be kita ko, padedant įgyvendinti 2030 m. Europos biologinės įvairovės strategiją²⁰ ir būsimą Europos miškų strategiją, siekiant integruoti su biologine įvairove susijusius tikslus į atitinkamus sektorius, stiprinti gebėjimus visais lygmenimis ir pagerinti žinių apie gamtą ir biologinę įvairovę bazę, be kita ko, stebėsenos, atskaitomybės ir informacijos teikimo, vertinimo ir *ex post* vertinimo tikslais;

(4) aplinkosaugos reikalavimų vykdymo užtikrinimą ir teisę kreiptis į teismą.

Pirmiau išvardytais veiksmais bus siekiama, be kita ko, įgyvendinti ES Buveinių direktyvą ir Paukščių direktyvą ir Reglamentą dėl invazinių svetimų rūšių, sustabdyti apdulkintojų nykimą ir užtikrinti jų gausėjimą, atkurti nualintas ir dideliu anglies kiekiu pasižyminčias ekosistemas, taip pat pagerinti miškų būklę ir atsparumą.

2.2. Paprogramė „Žiedinė ekonomika ir gyvenimo kokybė“ ir susijusios intervencijos sritys

Konkretūs paprogramės „Žiedinė ekonomika ir gyvenimo kokybė“ tikslai:

- kurti, demonstruoti ir populiarinti naujoviškus būdus, metodus ir požiūrius, kad būtų pasiekti tikslai, nustatyti su aplinka susijusiuose Sąjungos teisės aktuose ir politikoje, ir padėti didinti žinių bazę ir atitinkamais atvejais taikyti geriausią praktiką;
- padėti plėtoti ir įgyvendinti atitinkamus su aplinka susijusius Sąjungos teisės aktus ir politiką, vykdyti jų stebėseną ir užtikrinti jų vykdymą, be kita ko, gerinant valdymą visais lygmenimis, visų pirma didinant viešųjų ir privačiųjų subjektų pajėgumus ir įtraukiant pilietinę visuomenę;
- skatinti sėkmingų techninių ir su politika susijusių sprendimų, kaip įgyvendinti atitinkamus su aplinka susijusius Sąjungos teisės aktus ir politiką, didelio masto taikymą, atkartojant rezultatus, susijusius tikslus integruojant į kitų sričių politiką ir viešojo bei privačiojo sektorių praktiką, telkiant investicijas ir gerinat galimybes gauti finansavimą.

Šia paprograme siekiama palengvinti perėjimą prie tvarios, žiedinės, energiją efektyviai vartojančios ir klimato kaitos poveikiui atsparios ekonomikos, užtikrinti aplinką be toksinių medžiagų, taip pat apsaugoti, atkurti ir pagerinti aplinkos kokybę.

Ja bus prisidėta prie atitinkamų Europos Sąjungos prioritetų, padedant:

- sumažinti išteklių suvartojimą ir palengvinti perėjimą prie tvarios, žiedinės, energiją efektyviai vartojančios ir klimato kaitos poveikiui atsparios aplinkos be toksinių medžiagų;
- sukurti žiedines sistemas pagal naują žiedinės ekonomikos veiksmų planą²¹ ir atspindėti jame skiriamą dėmesį tvariams gaminiais, medžiagoms ir energijai imliems sektoriams bei žiediniams verslo modeliams, kuriais siekiama išlaikyti vertę. Ypatingas dėmesys bus skiriamas projektams iš ES atokiausių regionų ir salų;

²⁰ COM(2019) 640 *final*.

²¹ Komunikatas „Naujas žiedinės ekonomikos veiksmų planas, kuriuo siekiama švaresnės ir konkurencingesnės Europos“ (COM(2020) 98 *final*).

- sumažinti susidarančių atliekų kiekį, kaip nustatyta Atliekų pagrindų direktyvoje²², ir pavojingųjų atliekų kiekį, atsižvelgiant į ES įsipareigojimą pagal Bazelio konvenciją²³;
- gerinti atliekų tvarkymą, kalbant apie atliekų rinkimą ir saugojimą, atliekų naudojimo galimybes ir šalinimą pasibaigus gyvavimo ciklui, be kita ko, salose, atokiuose pakrančių ir sausumos teritorijose ir atokiausiuose regionuose, kur tvarkant atliekas susiduriama su ypatingomis problemomis;
- mažinti į orą ir jūras išmetamų teršalų kiekį ir užtikrinti ES piliečiams švarų orą ir švarias jūras, laikantis ES *acquis* ir Nulinės taršos veiksmų plano tikslų;
- pasiekti ir išlaikyti gerą Sąjungos vandens telkinių būklę;
- užtikrinti žmonėms ir kitoms rūšims pakankamą švaraus paviršinio ir požeminio vandens kiekį, be kita ko, didinant vandens vartojimo efektyvumą;
- mažinti pavojingų cheminių medžiagų gamybą, naudojimą ir išmetamą jų kiekį, taip pat mažinti tų cheminių medžiagų poveikio žmonėms ir aplinkai riziką;
- skatinti saugių ir darnaus projektavimo reikalavimus atitinkančių medžiagų ir gaminių kūrimą, komercializaciją ir naudojimą;
- mažinti žalingo lygio triukšmo poveikio riziką;
- apsaugoti ES dirvožemio kokybę, užkirsti kelią dirvožemio būklės blogėjimui ir didinti jo atsparumą su klimatu susijusioms grėsmėms bei kovoti su dykumėjimu, taikant tvarią dirvožemio ir žemės tvarkymo praktiką, išvalyti užterštą dirvožemį ir stiprinti jo gebėjimą gerinti vandens kokybę mažinant nitrato nuotėkį ir mažinti išmetamųjų teršalų kiekį absorbuojant anglies dioksidą, ir užkirsti kelią dirvožemio sandarinimui bei jį mažinti.

2021–2024 m. laikotarpiu paprogramei „Žiedinė ekonomika ir gyvenimo kokybė“ skiriama preliminari 697,5 mln. EUR suma.

Iš esmės ši suma bus panaudota finansuoti standartinius veiksmų projektus (SVP), strateginius integruotuosius projektus (SIP) ir kitus veiksmus (KV), nukreiptus į:

- žiedinę ekonomiką, įskaitant išteklių atgavimą iš atliekų, siekiant paspartinti perėjimą prie žiedinės, neutralaus poveikio klimatui ir tvarios aplinkos be toksinių medžiagų, kurioje
 - ✓ gaminių, medžiagų ir išteklių vertė kuo labiau padidinama ir išlaikoma ekonomikoje kuo ilgesnį laiką;
 - ✓ gaminiai gaminami ir naudojami tvariai ir
 - ✓ yra kuo labiau sumažinamas susidarančių atliekų ir kenksmingųjų medžiagų kiekis.

Be kita ko, tai yra veiksmai, susiję su saugiais ir darniojo projektavimo reikalavimus atitinkančiais gaminiais ir su žiedine ir tvaria gamyba bei vartojimu, taip pat veiksmai, kuriais siekiama padidinti medžiagų ir gaminių taisymo, pakartotinio naudojimo, atnaujinimo ir perdirbimo veiklos mastą. Jie apima tvarias technologijas, priemones ir tvarius metodus, kuriamus plėtojant tvarią mėlynąją ekonomiką, pvz., geresnį jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos infrastruktūros objektų perdirbamumą arba žvejybos tinklų ir žuvininkystės arba akvakultūros šalutinių produktų (pvz., žuvų žvynų, kiautų ir t. t.) taisymą ir (arba) pakartotinį naudojimą.

²² 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas.

²³ <http://www.basel.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/1275/Default.aspx>

Tai taip pat yra veiksmai, padedantys kurti žiedinės ekonomikos verslo modelius²⁴ ir trumpesnių bei įvairesnių tiekimo grandinių sistemas, kurias taikant mažinamas poveikis aplinkai ir priklausomybė nuo išorės veiksnių. Šie veiksmai turėtų būti grindžiami visapusiškomis priemonėmis, nukreiptomis į visą gaminių ir medžiagų gyvavimo ciklą.

Kalbant apie išteklių atgavimą iš atliekų, žiedinės ekonomikos sritis apima atliekų hierarchiją atitinkančius veiksmus, kuriais siekiama užkirsti kelią atliekų susidarymui, didinti gaminių taisymo ir pakartotinio naudojimo mastą, gerinti atliekų rūšiavimą ir nuotekų valymą nuo teršalų, taip pat didinti saugaus ir aukštos kokybės medžiagų ir gaminių perdirbimo mastą, naudojant tvirtas ir plačiai paplitusias atskiro atliekų rinkimo sistemas.

Pagrindinės gaminių vertės grandinės²⁵, pvz., tekstilės, cheminių medžiagų (įskaitant plastikus), statybos ir pastatų, elektronikos ir informacinių ir ryšių technologijų (IRT), baterijų ir transporto priemonių sektorių gaminių vertės grandinės, atsižvelgiant į didelį išteklių naudojimo jose mastą ir jų žiediškumo potencialą, sulauks ypatingo dėmesio ir veiksmų, kurie turės būti įgyvendinti visais atitinkamų gyvavimo ciklo etapais ir dalyvaujant visiems atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams;

- aplinką ir sveikatą: tvarus valdymas, grindžiamas ilgalaikę išteklių ir žaliavų apsauga, aplinką tausojančia produktų gamyba ir paslaugų teikimu, kuriuo siekiama panaikinti arba sumažinti žalingus padarinius ir neigiamą poveikį (arba užkirsti jiems kelią) Sąjungos piliečių sveikatai ir gerovei bei pagerinti piliečių gyvenimo kokybę, taip pat žalingus padarinius ir neigiamą poveikį aplinkai ir jos jūrų bei sausumos ekosistemoms, įskaitant:
 - vandens išteklius ir jūras. Požeminio ir paviršinio vandens kokybės apsauga ir gerinimas ir vandens išteklių ir jūrų išvalymas nuo teršalų bei jų taršos prevencija, siekiant užtikrinti ir išlaikyti gerą cheminę ir ekologinę visų Sąjungos vandens telkinių, įskaitant šlapynes ir jūrų aplinką, būklę, aktyviai užtikrinti vandens išteklių kiekio apsaugą ir sumažinti visą susijusį spaudimą;
 - orą ir triukšmą. Oro apsauga ir jo kokybės gerinimas, vykdamas oro taršos ir triukšmo prevencijos veiklą ir (arba) mažinant oro teršalų kiekį ir triukšmo lygį, ypač miesto aplinkoje;
 - dirvožemį. Geros gamtos arba valdomoje ekosistemoje esančio dirvožemio būklės atkūrimas, jam padarytos žalos atitaisymas, jo apsauga ir būklės gerinimas, kad būtų teikiamos ekosisteminės paslaugos, visų pirma siekiant išlaikyti augalų ir gyvūnų produktyvumą, išlaikyti arba gerinti vandens ir oro kokybę, taip pat padėti užtikrinti žmonių sveikatą ir remti buveines bei užkirsti kelią dirvožemio praradimui;
 - cheminių medžiagų valdymą. Tvarus cheminių medžiagų ir mišinių naudojimas atskirai ir gaminiuose bei galutiniuose produktuose (įskaitant, pvz., pesticidus, trąšas, antimikrobines medžiagas ir nanomedžiagas), geresnis informavimas apie chemines medžiagas galutiniuose produktuose, nelaimingų atsitikimų prevencija ir susijęs sąmoningas pirkimas, be kita ko, skatinant cheminių medžiagų keliamos rizikos valdymo, medžiagų žiediškumo ir klimato kaitos tarpusavio sąsają;

²⁴ Verslo modeliai, sukurti taip, kad gaminiai ir medžiagos būtų naudojami kuo ilgiau ir intensyviau, siekiant gauti iš jų kuo didesnę vertę.

²⁵ Kaip apibrėžta Komisijos komunikate COM(2020) 98 *final*.

- aplinkos valdymo projektus elgsenos pokyčiams skatinti, kurie padės įgyvendinti Europos žaliąjį kursą²⁶, stiprinti pajėgumus visais lygmenimis, be kita ko, pilietinės visuomenės lygmeniu, integruoti į atitinkamus sektorius aplinkosaugos tikslus ir su žiedišku bei tausiu išteklių naudojimu susijusius veiksmus, gerinti žinių apie aplinką bazę, įskaitant žalinimo investicijas, aplinkos būklės stebėseną, atskaitomybę ir informacijos teikimą, taip pat pagalbą vykdant politikos stebėseną ir atliekant jos vertinimą ir *ex post* vertinimą;
- visa apimančią naujojo europinio bauhauzo (NEB) iniciatyvą. Tai bus aplinkosauginis, ekonominis ir kultūros projektas, apimantis projektavimą, tvarumą, prieinamumą ir įperkumą, kuriuo siekiama padėti įgyvendinti Europos žaliąjį kursą. Ši iniciatyva taip pat apims gamtos ir biologinės įvairovės srities elementus.

2.3. Paprogramė „Klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos“ ir susijusios intervencijos sritys

Konkretūs paprogramės „Klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos“ tikslai:

- kurti, demonstruoti ir populiarinti naujoviškus būdus, metodus ir požiūrius, kad būtų pasiekti tikslai, nustatyti su klimato srities veiksmais susijusiuose Sąjungos teisės aktuose ir politikoje, ir padėti didinti žinių bazę bei taikyti geriausią praktiką;
- padėti plėtoti ir įgyvendinti atitinkamus su klimato srities veiksmais susijusius Sąjungos teisės aktus ir politiką, vykdyti jų stebėseną ir užtikrinti jų vykdymą, be kita ko, gerinant valdymą visais lygmenimis, visų pirma didinant viešųjų ir privačiųjų subjektų pajėgumus ir įtraukiant pilietinę visuomenę;
- skatinti sėkmingų techninių ir su politika susijusių sprendimų, kaip įgyvendinti atitinkamus su klimato srities veiksmais susijusius Sąjungos teisės aktus ir politiką, didelio masto taikymą, atkartojant rezultatus, susijusius tikslus integruojant į kitų sričių politiką ir viešojo bei privačiojo sektorių praktiką, telkiant investicijas ir gerinant galimybes gauti finansavimą.

Pagal programą LIFE padedant įgyvendinti ES klimato politiką kaip Europos žaliojo kurso²⁷ dalį ir ES pasirengti spręsti klimato politikos uždavinius artimiausiais metais ir dešimtmečiais, bus prisidėta prie Sąjungos pertvarkos į neutralaus poveikio klimatui ir atsparią visuomenę.

2021–2024 m. laikotarpiu paprogramei „Klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos“ skiriamas preliminarus 505,5 mln. EUR biudžetas. Didžiausia jo dalis bus išleista dotacijoms, ypač skirtoms SVP ir SIP, bet ne tik.

Intervencijos sritys bus šios:

- klimato kaitos švelninimas:
 - mažinti išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų, įskaitant fluorintas šiltnamio efektą sukeliančias dujas ir ozono sluoksnį ardančias medžiagas, kiekį, laikantis ES poveikio klimatui neutralumo tikslo, ir didinti energijos vartojimo efektyvumą, be kita ko, sprendžiant klausimus, susijusius su mažo anglies dioksido pėdsako ar efektyviai energiją naudojančių produktų kūrimo ir naudojimo politikos ir rinkos sistema, ir skatinant transporto sektoriaus pertvarką;
 - gerinti apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos veikimą;

²⁶ COM(2019) 640 *final*.

²⁷ COM(2019) 640 *final*.

- remti tvarią žemės, miškų, dirvožemio, jūrų ir vandenynų valdymo praktiką, kurią taikant mažinamas išmetamas teršalų kiekis arba absorbuojamas atmosferoje esantis CO₂;
- kurti ir skatinti atmosferoje esančio CO₂ absorbavimo arba sekvestracijos sprendimus. Anglies dioksido surinkimas ir pašalinimas gali būti pagrįsti gamtos procesais ir susieti su atkūrimo projektais arba gali būti pagrįsti saugojimu konkrečiose ilgalaikėse terpėse arba naudojimu ilgos tarnavimo trukmės produktuose;
- prisitaikymas prie klimato kaitos:
 - padėti plėtoti su prisitaikymu susijusią politiką ir gerinti prisitaikymo strategijas ir planus visais lygmenimis ir visuose sektoriuose, laikantis naujosios ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategijos²⁸;
 - gerinti, skatinti ir didesniu mastu taikyti pažangiausias prisitaikymo modeliavimo, rizikos vertinimo, valdymo ir pagalbos priimančias sprendimus, prisitaikymo stebėsenos, ataskaitų teikimo ir vertinimo priemones ir sprendimus, taip pat projektų *ex ante* vertinimo priemones, padedančias geriau nustatyti bendrą prisitaikymo ir prevencijos projektų naudą ir teigiamą poveikį ekonomikai;
 - padėti diegti perspektyvius gamtos procesais pagrįstus žemės, pakrančių ir jūrų teritorijų valdymo sprendimus, be kita ko, atliekant vertinimus, teikiant rekomendacijas, stiprinant gebėjimus ir taikant tinkamus finansinius metodus bei produktus;
 - sukurti miestų ir regionų prisitaikymo prie klimato kaitos metodus ir sprendimus, visų pirma padedančius įgyvendinti ES ir Pasaulinį merų paktus ir Europos klimato paktą;
 - sukurti metodus ir sprendimus, kuriais užtikrinamas stabilus ir saugus aukštos kokybės gėlo vandens tiekimas, užkertamas kelias sausroms, mažinamas vandens vartojimas, saugomos ir atkuriamos šlapynės ir užkertamas kelias potvyniams;
 - sukurti sprendimus, kuriais užtikrinamas ir didinamas infrastruktūros ir pastatų atsparumas klimato kaitos poveikiui, be kita ko, naudojant mėlynąją ir žaliąją infrastruktūrą ir bendradarbiaujant su standartizacijos organizacijomis;
 - padėti pasirengti ekstremaliems meteorologiniams reiškiniams, visų pirma vietos lygmeniu ir atokiausiuose regionuose;
 - skatinti finansines priemones ir naujoviškus sprendimus, kaip spręsti klausimus, susijusius su klimato sukelta rizika, ir viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą, kuriuo siekiama mažinti neapdraustų su klimatu susijusių ekonominių nuostolių dalį, be kita ko, gerinant su klimatu susijusių ekonominių nuostolių duomenų rinkimą ir prieigą prie jų;
- klimato kaitos valdymo ir informacijos sritis, kuri apims veiksmus, padedančius švelninti klimato kaitą arba prie jos prisitaikyti:
 - skatinti elgsenos ir praktikos pokyčius ir gerinti piliečių žinias ir informuotumą, visų pirma padedant įgyvendinti Europos klimato paktą²⁹, integruojant išmetamo

²⁸ COM(2021) 82 *final*.

²⁹ COM(2019) 640 *final*.

teršalų kiekio mažinimo ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo veiksmus į atitinkamus sektorius;

- kurti ir įgyvendinti klimato ir energetikos politikos strategijas arba 2050 m. strategijas vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis;
- gerinti išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio stebėseną, apskaitą ir ataskaitų teikimą ir padėti stebėti ir vertinti politiką bei atlikti jos *ex post* vertinimą;
- informuoti apie geriausią patirtį ir didinti informuotumą apie klimato kaitos švelninimą ir prisitaikymą prie jos, įskaitant investicijas ir politikos priemones, susijusias su infrastruktūros atsparumo klimato kaitai didinimu;
- plėtoti klimato paslaugas ir skatinti klimato mokslą;
- plėtoti ir skatinti tvaraus finansavimo priemones ir remti klimato diplomatiją.

Paprogramė „Klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos“ gali apimti veiklą, susijusią su energijos vartojimo efektyvumu ir atsinaujinančiųjų išteklių energija, jei ji nėra įtraukta į tais pačiais metais skelbiamus kvietimus teikti pasiūlymus pagal paprogramę „Perėjimas prie švarios energijos“.

2.4. Paprogramė „Perėjimas prie švarios energijos“ ir susijusios intervencijos sritys

Konkretūs paprogramės „Perėjimas prie švarios energijos“ tikslai:

- kurti, demonstruoti ir populiarinti naujoviškus būdus, metodus ir požiūrius, kad būtų pasiekti tikslai, nustatyti Sąjungos teisės aktuose ir politikoje, susijusiuose su perėjimu prie tvarios atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir didesniu energijos vartojimo efektyvumu, ir padėti didinti žinių bazę bei taikyti geriausią praktiką;
- padėti plėtoti ir įgyvendinti atitinkamus Sąjungos teisės aktus ir politiką, susijusius su perėjimu prie tvarios atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir didesniu energijos vartojimo efektyvumu, vykdyti jų stebėseną ir užtikrinti jų vykdymą, be kita ko, gerinant valdymą visais lygmenimis, visų pirma didinant viešųjų ir privačiųjų subjektų pajėgumus ir įtraukiant pilietinę visuomenę;
- skatinti sėkmingų techninių ir su politika susijusių sprendimų, kaip įgyvendinti atitinkamus Sąjungos teisės aktus ir politiką, susijusius su perėjimu prie tvarios atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir didesniu energijos vartojimo efektyvumu, didelio masto taikymą, atkartojant rezultatus, susijusius tikslus integruojant į kitų sričių politiką ir viešojo bei privačiojo sektorių praktiką, telkiant investicijas ir gerinat galimybes gauti finansavimą.

Pagal šią paprogramę bus finansuojama veikla, atitinkanti konkrečias temas, nustatytas metiniuose kvietimuose teikti pasiūlymus, parengtuose remiantis prioritetinių temų sąrašu. Kita su energijos vartojimo efektyvumu ir atsinaujinančiųjų išteklių energija susijusi veikla, kuri neatitinka konkrečių reikalavimų, nustatytų kvietimuose teikti pasiūlymus pagal šią paprogramę, gali būti siūloma pagal kvietimus teikti pasiūlymus pagal paprogramę „Klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos“.

Įgyvendinant paprogramę bus siekiama palengvinti perėjimą prie efektyviai energiją vartojančios, atsinaujinančiųjų išteklių energija grindžiamos, neutralaus poveikio klimatui ir atsparios ekonomikos, finansuojant koordinavimo veiklą ir remiant veiksmus visoje Europoje. Šiais veiksmais siekiama pašalinti rinkos kliūtis, trukdančias socialiniam ir ekonominiam perėjimui prie tvariosios energijos, dažniausiai įtraukiant įvairius mažus ir vidutinio dydžio

suinteresuotuosius subjektus, taip pat įvairius subjektus, įskaitant vietos ir regionų valdžios institucijas ir ne pelno organizacijas, taip pat įtraukiant vartotojus.

Paprogramė padės įgyvendinti su energija susijusius Europos žaliojo kurso veiksmus, įskaitant iniciatyvą „Renovacijos banga“ pastatų sektoriuje, o ją įgyvendinant bus tinkamai atsižvelgiama į teritorijas, neprijungtas prie Europos tinklų, pvz., ES atokiausius regionus. Ji padės siekti teisingos pertvarkos tikslo, nes įgyvendinant ją kartu bus įtrauktos teritorijos ir piliečių grupės, patiriančios neigiamą perėjimo nuo iškastinio kuro prie švarios energijos poveikį, bus stiprinami dalyvaujančių subjektų gebėjimai ir skatinamos investicijos į švarią energiją, daugiausia į energijos vartojimo efektyvumą ir vietos lygmeniu prieinamus tvarius atsinaujinančiuosius energijos išteklius. Su technologijų plėtra susijusi veikla nebus įtraukta³⁰.

2021–2024 m. laikotarpiu paprogramei „Perėjimas prie švarios energijos“ skiriama preliminari 527 mln. EUR suma.

Didelė šio biudžeto dalis bus panaudota koordinavimo ir paramos veiksmams (KPV) finansuoti pagal KV skirtų dotacijų schemą ketverių metų laikotarpiu, o galimybė finansuoti SVP numatoma tik nuo 2023 m.

Paprogramė apims šias intervencijos sritis:

- **pereiti prie švarios energijos padedančios nacionalinės, regioninės ir vietos politikos sistemos sukūrimas:**

didesniu mastu suderinti energetikos pertvarkos valdymą skirtingais lygmenimis, stiprinant daugiašalį dialogą su suinteresuotaisiais subjektais ir viešojo sektoriaus institucijų pajėgumą įgyvendinti nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus ir (arba) kitus planus ir strategijas (pvz., teisingos pertvarkos planus, ilgalaikės renovacijos strategijas, transporto sistemų elektrifikacijos strategijas); padėti kurti ir veiksmingai įgyvendinti švarios energijos politiką, įskaitant atitinkamus Sąjungos teisės aktus, susijusius su produktais ir energijos vartotojais, ES ir trečiojoje šalyse; remti veiksmus, kuriais praktiškai įgyvendinamos įgalinamosios nuostatos, įtrauktos į Europos teisės aktus, susijusius su švaria energija;

- **spartesnis technologijų diegimas, skaitmeninimas, naujų paslaugų ir verslo modelių kūrimas ir susijusių profesinių įgūdžių gerinimas rinkoje perėjimo prie švarios energijos tikslu:**

remti pastatų, pramonės ir paslaugų sektorių priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą, skatinant taikyti rinkoje naujoviškus sprendimus, įskaitant skaitmeninimą ir žiedinį projektavimą, laikantis poveikio klimatui neutralumo tikslo; spartinti perėjimą prie švarios energijos, sudarant sąlygas plėtoti naujas pridėtinės vertės paslaugas ir naujoviškus verslo modelius. Diegiant technologijas ir naujoviškus sprendimus kartu turi būti taikomos priemonės, kuriomis siekiama pašalinti rinkos kliūtis, įskaitant paramą plėtojant ir taikant naujus įgūdžius ir sistemas (ženklus, sertifikatus, technologinius ir su technologijomis nesusijusius standartus³¹, pvz., sąveikumo ir pan.);

- **privačiojo sektoriaus lėšų pritraukimas tvariajai energetikai finansuoti:**

didinti investicijų į tvariąją energetiką mastą, užtikrinti skirtingų kapitalo srautų prieinamumą, sprendžiant tiek lėšų pasiūlos, tiek jų paklausos klausimus ir veiksmingai naudojant viešąsias lėšas. Su pasiūla susijusi veikla apima: duomenų rinkimą, metodologiją ir įrodymais pagrįstą rizikos valdymą; tvarių investicijų apibrėžties ir

³⁰ Technologijų plėtra, moksliniai tyrimai ir inovacijos, kuriais siekiama pereiti prie švarios energijos, bus finansuojami programos „Europos horizontas“ biudžeto lėšomis.

³¹ Pz., SAREF ontologiją, <https://saref.etsi.org/>.

matavimo suderinimą; naujoviškų mechanizmų, produktų, paslaugų ir praktikos kūrimą; projektų ir investicijų standartizavimą ir telkimą; investuotojams taikomų procesų supaprastinimą; gebėjimų stiprinimą ir dialogą. Veikla turėtų padėti įgyvendinti ES politiką ir teisės aktus tvaraus finansavimo srityje³²;

- **pagalba rengiant vietos ir regioninius investicinius projektus:**

stiprinti vietos valdžios institucijų ir privačių investuotojų, visų pirma bendruomenės kolektyvinių investuotojų, gebėjimus; palengvinti dialogą su finansų sektoriumi, kad būtų teikiamos investicijos į tvariąją energetiką, be kita ko, įgyvendinti konkrečiai pritaikytus veiksmus, kuriais prisidedama prie teisingos visuomenės ir teisingos energetikos pertvarkos labiausiai nuo iškastinio kuro arba procesų, kuriems vykstant išmetama daug anglies dioksido, priklausomuose ES regionuose; skatinti viešuosius efektyvaus energijos ir išteklių naudojimo darbų, prekių ir paslaugų pirkimus; remti vietos subjektų poreikiams pritaikytus metodus, kad būtų kuriamos investavimo koncepcijos, diegiamos organizacinės naujovės ir bendri projektai; gerinti rinkos sąlygas ir rengti naujų integruotųjų paslaugų pasiūlymus, kuriais siekiama užtikrinti tvariąją energiją pastatuose, transporte, uostuose ir MVĮ;

- **piliečių įtraukimas į perėjimo prie švarios energijos procesą ir jų įgalinimas:**

padėti piliečiams imtis aktyvaus vaidmens perėjimo prie švarios energijos procese, be kita ko, teikti tikslią paramą kolektyviniams veiksams, bendruomenės ir piliečių iniciatyvoms ir naujų energetinių paslaugų bei socialinių inovacijų kūrimui; stiprinti vietos valdžios institucijų ir piliečių iniciatyvų vykdytojų bendradarbiavimą; remti veiksmus, kurie padeda mažinti energijos nepriteklių; puoselėti piliečių, visų pirma jaunesnių kartų, išprusimą energetikos klausimais ir formuoti tvarų elgesį energetikos srityje.

3. LĖŠŲ PASKIRSTYMAS

Daugiametis lėšų paskirstymas kiekvienoje paprogramėje pagal skirtingas finansavimo rūšis (milijonais eurų) 2021–2024 m. parodytas toliau pateiktoje lentelėje³³.

Išsamesnė informacija apie lėšų paskirstymą pagal dotacijų rūšį, įskaitant SGP ir SIP skiriamas maksimalias sumas, pateikta tolesniame 4.1.2 skirsnyje.

Milijonais eurų	Pagal LIFE reglamento 9 straipsnio 3 dalį projektams skiriamos sumos			Kita veikla	Iš viso (1)+(2)+(3) +(4)
	1) Projektai, finansuojami i dotacijomis	2) Derinimo operacijos	3) Projektai, finansuojami teikiant kitų formų finansavimą		
Paprogramė sumos milijonais eurų				4) Veikla, finansuojama organizuojant viešuosius pirkimus ir neįtraukta į 3 punktą	
1.,,Gamta ir biologinė	926,69	7,50	70,93	98,42	1 103,54

³² https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_en.

³³ KV skirtos dotacijos pagal paprogramę „Perėjimas prie švarios energijos“ apims KPV ir dotacijas nustatytam paramos gavėjui, skiriamas pagal Finansinio reglamento 195 straipsnio f punktą.

įvairovė“					
2., Žiedinė ekonomika ir gyvenimo kokybė“	599,29	7,50	45,28	45,48	697,54
3., Klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos“	419,07	0,00	45,25	41,20	505,52
4. „Perėjimas prie švarios energijos“	412,22	0,00	85,00	29,86	527,08
IŠ VISO	2 357,27	15,00	246,46	214,96	2 833,68

Pastaba. Į šias sumas neįtrauktos rėmimo išlaidos, kurios sudaro 106 mln. EUR.

Lėšų paskirstymas pagal skirtingas finansavimo rūšis yra orientacinio pobūdžio. Galimi pakeitimai neviršijant šių ribų:

- kaip nustatyta LIFE reglamento 5 straipsnio 4 dalyje, bent 60 proc. biudžeto išteklių, skirtų projektams, kurie yra remiami teikiant dotacijas veiksams pagal sritį „Aplinka“, skiriama dotacijoms, teikiamoms projektams, kuriais remiama paprogramė „Gamta ir biologinė įvairovė“;
- kaip nustatyta LIFE reglamento 9 straipsnio 3 dalyje, bent 85 proc. programos LIFE biudžeto skiriama dotacijoms, finansavimui finansinėmis priemonėmis naudojant derinimo operacijas ir projektams, finansuojamiems teikiant kitų formų finansavimą 5.5 skirsnyje nustatytu mastu.

Pagal LIFE reglamento 9 straipsnio 3 dalį projektams skiriama suma yra 2 372,27 mln. EUR, o tai sudaro 83,7 proc. programos LIFE biudžeto (rėmimo išlaidos įtrauktos);

- kaip nustatyta LIFE reglamento 18 straipsnio 4 dalyje, Komisija užtikrina, kad nepanaudotos lėšos, skirtos konkrečiam kvietimui teikti pasiūlymus, būtų perskirstytos tos pačios srities skirtingų rūšių veiksams, nurodytiems LIFE reglamento 11 straipsnio 2 dalyje.

Pirmiau nurodytos lėšos gali būti valdomos taikant tiesioginio arba netiesioginio valdymo būdą, laikantis Finansiniame reglamente ir LIFE reglamente nustatytų ribų.

4. DOTACIJOS

Bendra preliminari suma, skiriama dotacijoms 2021–2024 m., yra 2 357,27 mlrd. EUR, kurios 97,65 proc. preliminariai skiriama dotacijoms veiksams, o 2,35 proc. – dotacijoms veiklai.

Toliau nurodomi skaičiai pagal veiksmų rūšį ir, kai tinka, intervencijos sritys. Kaip nustatyta LIFE reglamento 18 straipsnio 4 dalyje, nepanaudotos lėšos, skirtos kvietimui teikti pasiūlymus, galėtų būti perskirstytos tos pačios srities skirtingų rūšių veiksams.

Kaip nustatyta LIFE reglamento 12 straipsnyje, programos LIFE biudžeto lėšomis finansuojamuose veiksmuose išimties tvarka turėtų galėti dalyvauti subjektai iš visų trečiųjų valstybių, kurios nėra asocijuotosios programos LIFE valstybės, jeigu:

- jų dalyvavimo reikia tam tikro veiksmo, kuriuo siekiama užtikrinti Sąjungoje ir (arba) su ja susijusiose užjūrio šalyse ir teritorijose vykdomų intervencinių priemonių veiksmingumą, tikslams pasiekti ir

- jie iš esmės prisiima savo dalyvavimo veiksmė išlaidas.

Veiksmo rūšis	Asignavimai milijonais eurų					Bendrojo finansavimo norma ³⁴	Maksimalus tinkamumo laikotarpis
	Paprogramė „Gamta ir biologinė įvairovė“	Paprogramė „Žiedinė ekonomika ir gyvenimo kokybė“	Paprogramė „Klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos“	Paprogramė „Perėjimas prie švarios energijos“	Iš viso		
Standartiniai veiksmų projektai	547,77	350,30	280,44	20,50	1 199,01	Daugiausiai 60 proc. Daugiausiai 67–75 proc., laikantis specialių sąlygų	10 metų
Strateginiai gamtos projektai	280,00				280,00	Daugiausiai 60 proc.	14 metų
Strateginiai integruotieji projektai		210,70	125,00	0,00	335,70	Daugiausiai 60 proc.	14 metų
Techninė parama	15,42	13,28	2,85	1,60	33,16	Daugiausiai 60 proc. Daugiausiai 95 proc., laikantis specialių sąlygų	5 metai
Kiti veiksmi	55,50	19,00	0,30	379,12	453,92	Daugiausiai 95 proc. Daugiausiai 100 proc., tęsiant BEST programą	10 metų
Dotacijos veiklai	28,00	6,00	10,48	11,00	55,48	Daugiausiai 70 proc.	3 metai
Iš viso	926,69	599,29	419,07	412,22	2 357,27		

Remiantis LIFE reglamento ir Finansinio reglamento nuostatomis, kai kurių rūšių veikla iš toliau pateikto veiklos rūšių sąrašo atitinkamais atvejais galėtų būti įgyvendinama taikant netiesioginį valdymą, atsižvelgiant į konkrečias jos įgyvendinimo sąlygas.

4.1. Dotacijos veiksmams

Kaip nustatyta LIFE reglamento 11 straipsnio 2 dalyje, pagal programą LIFE gali būti teikiamos dotacijos įvairių rūšių veiksmams:

- 1) standartinių veiksmų projektams (SVP);
- 2) strateginiams gamtos projektams (SGP);
- 3) strateginiams integruotiesiems projektams (SIP);
- 4) techninės pagalbos projektams (TPP);

³⁴ Bendrojo finansavimo norma paskaičiuota remiantis tinkamomis finansuoti projekto išlaidomis.

5) kitiems veiksams (KV).

4.1.1. Standartiniai veiksmy projektai (SVP)

Šie projektai – tai tradiciniai programos LIFE projektai, kuriais siekiama:

- kurti, demonstruoti ir populiarinti naujoviškus būdus, metodus ir požiūrius;
- padėti didinti žinių bazę ir taikyti geriausią praktiką;
- padėti plėtoti ir įgyvendinti atitinkamus Sąjungos teisės aktus ir politiką, vykdyti jų stebėseną ir užtikrinti jų vykdymą, be kita ko, gerinant valdymą visais lygmenimis, visų pirma didinant viešųjų ir privačiųjų subjektų pajėgumus ir įtraukiant pilietinę visuomenę;
- skatinti sėkmingų techninių ir su politika susijusių sprendimų, kaip įgyvendinti atitinkamus Sąjungos teisės aktus ir politiką, didelio masto taikymą, atkartojant rezultatus, susijusius tikslus integruojant į kitų sričių politiką ir viešojo bei privačiojo sektorių praktiką, telkiant investicijas ir gerinant galimybes gauti finansavimą³⁵.

2021–2024 m. SVP skiriama preliminari suma yra 1,999 mlrd. EUR, iš jos 13 mln. EUR bus iš anksto paskirstyta naujojo europinio bauhauzo projektams. Kaip nustatyta LIFE reglamento 18 straipsnio 4 dalyje, nepanaudotos lėšos, skirtos konkrečiam kvietimui teikti pasiūlymus, galėtų būti perskirstytos tos pačios srities skirtingų rūšių veiksams.

4.1.1.1. Bendrojo finansavimo norma

SVP taikoma bendrojo finansavimo norma paprastai neviršija 60 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų, išskyrus projektus pagal paprogramę „Gamta ir biologinė įvairovė“, susijusius su:

- prioritetinėmis buveinėmis ar rūšimis įgyvendinant Direktyvą 92/43/EEB (ES Buveinių direktyvą), išvardytomis atitinkamuose šios direktyvos prieduose;
- paukščių rūšimis, kurių finansavimą prioritetu laiko pagal Direktyvos 2009/147/EB (ES Paukščių direktyvos) 16 straipsnį įsteigtas Derinimo su technikos ir mokslo pažanga komitetas;
- bet kokios rūšies buveinėmis ar rūšimis, išvardytomis Buveinių direktyvos prieduose, kurių išsaugojimo būklė naujausiose turimose ES ir nacionalinio lygmenų biogeografinių regionų vertinimo ataskaitose įvertinta kaip negera arba bloga ir linkusi blogėti (U2-);
- bet kokios rūšies buveinėmis ar rūšimis (išskyrus paukščių rūšis), kurios pagal išnykimo grėsmės Europos lygmeniu būklę naujausios redakcijos Europos rūšių arba buveinių Raudonosiose knygoose įvertintos kaip nykstančios arba dar blogesnės būklės (https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/index_en.htm ir https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/index_en.htm ir https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/redlist_en.htm), be kita ko, į šiuos sąrašus neįtrauktose teritorijose;
- kitomis buveinėmis ir rūšimis teritorijose, neįtrauktose į Europos rūšių ir buveinių raudonosius sąrašus, kurios pagal išnykimo grėsmės būklę naujausios redakcijos pasaulinėse IUCN rūšių arba buveinių Raudonosiose knygoose įvertintos kaip nykstančios arba dar blogesnės būklės.

Šiems projektams pagal paprogramę „Gamta ir biologinė įvairovė“ taikoma bendrojo finansavimo norma galėtų siekti 75 proc. visų finansuoti tinkamų išlaidų, jeigu projektas yra

³⁵ LIFE reglamento 2 straipsnio 4 dalis ir 3 straipsnio 2 dalis.

susijęs išimtinai su pirmiau apibūdintomis prioritetinėmis buveinėmis ir (arba) rūšimis. Pareiškėjai savo pasiūlymuose turės įrodyti, kad visi veiksmai yra aiškiai specialiai parengti taip, kad būtų naudingi buveinėms arba rūšims, kurioms gali būti taikoma 75 proc. bendrojo finansavimo norma.

Kitu atveju projektui, nukreiptam tiek į prioritetines, tiek į neprioritetines buveines ir (arba) rūšis, gali būti taikoma 67 proc. bendrojo finansavimo norma, jeigu toms prioritetinėms rūšims arba buveinėms projekte iš tikrųjų aiškiai skiriama daugiausiai dėmesio ir dauguma jame numatytų veiksmų yra aiškiai tiesiogiai nukreipti į prioritetines rūšis arba buveines ir tais veiksmais joms suteikiama tiesioginės konkrečios naudos. 67 proc. bendrojo finansavimo norma negalės būti taikoma pasiūlymams, kuriuose nurodomos prioritetinės rūšys arba buveinės gaus tik netiesioginės naudos iš numatytų veiksmų arba joms skiriama tik nedaug dėmesio.

4.1.1.2. Tinkamumo laikotarpis

Maksimalus SVP tinkamumo laikotarpis yra 10 metų. Jis pagrįstas atsižvelgiant į tam tikrų projektų sudėtingumą ir tai, kad dėl nenumatytų įvykių (pvz., ekstremalių meteorologinių sąlygų) gali būti reikalinga laikotarpį pratęsti.

4.1.2. *Strateginiai projektai (SP)*

SP apima:

- (1) strateginius gamtos projektus;
- (2) strateginius integruotuosius projektus.

4.1.2.1. Strateginiai gamtos projektai (SGP)

Kaip nurodoma LIFE reglamento 2 straipsnio 1 dalyje, vykdant strateginius gamtos projektus remiami Sąjungos gamtos ir biologinės įvairovės tikslai, valstybėse narėse įgyvendinant nuoseklias veiksmų programas, siekiant šiuos tikslus ir prioritetus integruoti į kitų sričių politiką ir finansines priemones, be kita ko, koordinuotai įgyvendinant pagal Direktyvą 92/43/EEB priimtas prioritetinių veiksmų programas (PVP).

SGP bus įgyvendinamos šios strategijos ir planai:

- PVP, priimtos pagal Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (Buveinių direktyvos) 8 straipsnį, ir
- kiti tarptautiniu, nacionaliniu, regioniniu ar kelių regionų lygmeniu už gamtos ir biologinės įvairovės sritį atsakingų valdžios institucijų, įgyvendinančių su gamta ir (arba) biologine įvairove susijusią ES politiką ar teisės aktus, patvirtinti planai ar strategijos, į kuriuos įtraukti konkretūs išmatuojami veiksmai arba tikslai, aiškus tvarkaraštis ir biudžetas.

SGP iš esmės grindžiami patirtimi, įgyta įgyvendinant integruotuosius projektus gamtos srityje pagal 2014–2020 m. programą LIFE. Vis dėlto, nors integruotieji projektai gamtos srityje išskirtinai nukreipti į prioritetinių veiksmų programų (PVP) įgyvendinimą, SGP yra platesnės apimties, atitinkančios 2030 m. ES biologinės įvairovės strategiją, ir juose daugiau dėmesio skiriama integracijai.

Priklausomai nuo konkrečių valstybių narių (arba regionų) poreikių, nustatytų jų PVP arba kituose gamtos ir biologinės įvairovės srities planuose (kurie turi būti parengti iki išsamaus pasiūlymo dėl SGP pateikimo dienos), į SGP veiksmų programą įtrauktinų priemonių rinkinys apima:

- institucinės paramos ir gebėjimų stiprinimo veiksmus;

- papildomiems veiksams skirtų papildomo finansavimo lėšų, visų pirma iš kitų ES finansavimo priemonių ir programų biudžeto, telkimo ir koordinavimo veiksmus.

Be to, į SGP taip pat gali būti įtrauktos konkrečios išsaugojimo priemonės, ypač kai jos negali būti remiamos kitų ES finansavimo programų lėšomis.

Gamtos ir biologinės įvairovės srityje kompetentingos ir už PVP įgyvendinimą atsakingos valdžios institucijos dalyvauja teikiant pasiūlymus dėl SGP kaip pareiškėjai arba, tinkamai pagrįstais atvejais, kaip asocijuotieji naudos gavėjai.

2021–2027 m. SGP preliminariai turėtų būti pasiskirstę taip:

Nuoroda : Eurostato duomenys	Šalys	Koeficientas
Mažesnės valstybės narės (kurių plotas mažesnis kaip 30 000 km ²):	Kipras, Liuksemburgas, Malta, Slovėnija	1
Vidutinio dydžio valstybės narės (kurių plotas yra 30 000–100 000 km ²):	Austrija, Belgija, Kroatija, Čekija, Danija, Estija, Vengrija, Airija, Latvija, Lietuva, Nyderlandai, Portugalija, Slovakija	2
Didesnės valstybės narės (kurių plotas didesnis kaip 100 000 km ²):	Bulgarija, Vokietija, Graikija, Ispanija, Suomija, Prancūzija, Italija, Lenkija, Rumunija, Švedija	3

Kiekvienai šalių grupei priskirtas koeficientas nurodo orientacinį kiekvienai šaliai pagal SGP skiriamos paramos dydį 2021–2027 m.

Lentelėje pateiktas koeficientas nurodo ES bendrojo finansavimo dalį, skiriamą SGP 2021–2027 m., atsižvelgiant į tai, kad koeficientas 1 preliminariai atitinka 10 mln. EUR ES bendrojo finansavimo, koeficientas 2 atitinka 20 mln. EUR ES bendrojo finansavimo, o koeficientas 3 atitinka 30 mln. EUR ES bendrojo finansavimo. Kadangi visos valstybės narės skatinamos pateikti vieną didelį SGP pasiūlymą, kurio finansinė apimtis turėtų būti nustatyta pagal pirmiau pateiktą lentelę, parama pagal programą LIFE gali būti padalyta į dvi kelių SGP valstybėse narėse dalis, kai tai tinkamai pagrindžiama. Siekiant užtikrinti, kad iki 2027 m. SGP geografinė ES valstybių narių aprėptis būtų kuo didesnė, regioninės valdžios institucijos, svarstančios galimybę pateikti SGP, yra primygtinai skatinamos parengti savo pasiūlymą dirbant išvien su kitais regionais.

Nors bus stengiamasi užtikrinti geografinę pusiausvyrą, dotacijų skyrimas ir toliau bus konkurencinis. Pasiūlymams, kurie atlikus vertinimą nesurenka minimalaus teigiamo įvertinimo balų skaičiaus, dotacijos neskiriamos. Pasiūlymo iš valstybės narės, kuriai dar nebuvo suteikta SGP skirta dotacija, finansavimas bus laikomas prioritetu, palyginti su kitais pasiūlymais iš valstybių narių, kurios jau turi vieną ar kelis SGP, tik jeigu jis surenka didesnę nei minimalų teigiamo įvertinimo balų skaičių.

Primygtinai skatinama koordinuoti valstybių narių SGP įgyvendinimą, be kita ko, pasinaudojant tarptautinėmis koordinavimo ir bendradarbiavimo platformomis, numatytomis

ES makroregioninėse strategijose, kai valstybės narės dalyvauja įgyvendinant tokias strategijas³⁶.

Integruotųjų projektų gamtos srityje ir SGP įgyvendinimo konkrečioje valstybėje narėje arba regione laiko sutapimai nėra *a priori* neleidžiami, jei yra aišku dėl SGP pridėtinės vertės ir teminio papildomumo, palyginti su integruotaisiais projektais.

4.1.2.2. Strateginiai integruotieji projektai (SIP)

Pagal LIFE reglamento 2 straipsnio 2 dalį šie projektai – tai projektai, kuriuos vykdant regioniniu, kelių regionų, nacionaliniu arba tarptautiniu mastu įgyvendinamos valstybių narių institucijų parengtos aplinkos arba klimato srities strategijos ar veiksmų planai, kurių reikalaujama pagal konkrečius Sąjungos aplinkos, klimato arba atitinkamus energetikos teisės aktus arba politiką, kartu užtikrinant suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą ir skatinant koordinavimą su bent vienu kitu Sąjungos, nacionaliniu arba privačiu finansavimo šaltiniu ir to šaltinio lėšų naudojimą.

SIP bus įgyvendinamos šios strategijos ir planai:

- pagal paprogramę „Žiedinė ekonomika ir gyvenimo kokybė“:
 - žiedinė ekonomika. Nacionaliniai arba regioniniai žiedinės ekonomikos veiksmų planai, strategijos, veiksmų gairės ar panašūs dokumentai³⁷,
 - kurie yra oficialiai patvirtinti,
 - kuriuose nustatyti konkretūs ir išmatuojamieji veiksmai arba tikslai ir aiškūs terminai ir
 - kurie atitinka arba papildo ES žiedinės ekonomikos veiksmų plano tikslus;
 - atliekos. Nacionaliniai ir regioniniai atliekų tvarkymo planai (ATP) pagal Atliekų pagrindų direktyvos 28 straipsnį ir (arba) atliekų prevencijos programos pagal Atliekų pagrindų direktyvos 29 straipsnį;
 - vanduo. Upių baseinų valdymo planai (UBVP) pagal Vandens pagrindų direktyvos VII priedą, potvynių rizikos valdymo planai (PRVP) pagal Direktyvą dėl potvynių rizikos įvertinimo ir valdymo, jūrų strategijos pagal Jūrų strategijos pagrindų direktyvą;
 - oras. oro kokybės planai pagal Oro kokybės direktyvą arba nacionalinės oro taršos valdymo programos (NOTVP) pagal Teršalų išmetimo nacionalinių ribų direktyvą;

³⁶ ES makroregioninės strategijos – bendradarbiavimo platformos, skirtos geresniam veiksmų ir lėšų panaudojimo koordinavimui konkrečiame tarpvalstybiniame geografiniame regione (makroregione), kurių bendras prioritetas – aplinka (įskaitant gamtos apsaugą) ir klimatas. Pagrindinės tokių strategijų savybės – tarpsektorinis požiūris, daugiapakopis valdymas ir suinteresuotųjų subjektų įtraukimas. Daugiau informacijos galima rasti šiuo adresu: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/macro-regional-strategies/.

³⁷ Žiedinės ekonomikos veiksmų planas, strategija, veiksmų gairės ar panašus dokumentas – tai oficialus dokumentas, priimtas pagal atitinkamą teisėkūros procedūrą nacionaliniu arba regioniniu lygmeniu, kuriuo nustatoma vizija ir siūloma veikimo kryptis / politikos priemonės, kuriomis siekiama paspartinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos nacionaliniu arba regioniniu lygmeniu, laikantis ES žiedinės ekonomikos veiksmų plano tikslų. Dokumente turėtų būti išdėstytas visapusiškas požiūris, be kita ko, į produktų ir (arba) medžiagų gyvavimo ciklą. Kad planas būtų laikomas tinkamu finansuoti, jame turi būti nustatyti konkretūs ir išmatuojamieji tikslai, veiksmai arba priemonės ir aiškūs terminai, suteikiantys galimybę stebėti IP indėlį jį įgyvendinant. Dokumentų pavadinimai gali būti įvairūs, pvz., tai gali būti žiedinės ekonomikos strategijos, žiedinės ekonomikos veiksmų gairės, žiedinės ekonomikos programos ir t. t. Pageidautina, kad planuose būtų susietos kelios politikos sritys ir numatytas tarpžinybinis koordinavimas ministerijų lygmeniu. Komisija tokias bendrąsias strategijas laiko vienu iš veiksmingiausių būdų daryti pažangą kuriant žiedinę ekonomiką valstybėse narėse ir primygtinai skatina valstybes nares jas priimti ir įgyvendinti.

- pagal paprogramę „Klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos“:
 - nacionaliniai energetikos ir klimato srities veiksmų planai (NEKSVP) pagal Reglamentą dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo (Reglamentas (ES) 2018/1999);
 - nacionaliniai energijos vartojimo efektyvumo veiksmų planai (NEVEVP);
 - nacionalinės arba regioninės prisitaikymo strategijos arba veiksmų planai;
 - miesto ar bendruomenės veiksmų planai, pagal kuriuos žengiami pirmieji žingsniai pereinant prie neutralaus poveikio klimatui ir (arba) klimato kaitai atsparios visuomenės;
 - nacionalinės, regioninės arba konkrečios pramonės šakos ar konkretaus sektoriaus išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo strategijos arba ekonomikos veiksmų planai, padedantys siekti poveikio klimatui neutralumo tikslo.

Komisija stengsis užtikrinti kuo didesnę SIP geografinę aprėptį, pagal kiekvieną paprogramę preliminariai paskirdama kiekvienai valstybei narei bent po vieną SIP.

Tarpvalstybinio masto SIP atveju skatinama pasitelkti tarpvalstybines koordinavimo ir bendradarbiavimo platformas, numatytas ES makroregioninėse strategijose, kai valstybės narės dalyvauja tokias strategijas įgyvendinant.

4.1.2.3. Didžiausios sumos

Remiantis teigiama patirtimi, įgyta įgyvendinant integruotuosius projektus pagal 2014–2020 m. programą LIFE, didžiausia bendra suma, skiriama SGP, bus 280 mln. EUR, o tai sudaro 30 proc. viso paprogramei „Gamta ir biologinė įvairovė“ skiriamų dotacijų biudžeto. Didžiausia bendra suma, skiriama SIP pagal paprogrames „Žiedinė ekonomika ir gyvenimo kokybė“ ir „Klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos“, bus 336 mln. EUR, o tai sudaro 33 proc. bendro šioms paprogramėms skiriamų dotacijų biudžeto. Bendra suma, skiriama SGP ir SIP, sudarys 26 proc. bendro dotacijoms skirto programos LIFE biudžeto.

4.1.2.4. Bendrojo finansavimo norma

SGP ir SIP taikoma bendrojo finansavimo norma neviršija 60 proc. visų tinkamų finansuoti projekto išlaidų.

4.1.2.5. Tinkamumo laikotarpis

Atsižvelgiant į tai, kad strateginiai planai apima veiksmų plano įgyvendinimą, maksimalus tinkamumo laikotarpis yra 14 metų.

4.1.3. Techninės pagalbos projektai (TPP)

Vadovaujantis LIFE reglamento 2 straipsnio 3 dalimi, TPP gali apimti šią veiklą:

- dalyvavimą standartiniuose veiksmų projektuose ir SGP bei SIP rengimą (TPP-PR);
- pasirengimą veiklai, kuria siekiama palengvinti didesniu mastu įgyvendinti ir atkartoti kitų pagal programą LIFE, ankstesnes programas arba kitas Sąjungos programas finansuotų projektų rezultatus, ir pasirengimą naudotis kitomis Sąjungos finansinėmis priemonėmis (TPP-A);
- valstybių narių institucijų, kurių dalyvavimo programoje LIFE veiksmingumo rodiklis yra žemas, gebėjimų stiprinimą, siekiant pagerinti nacionalinių kontaktinių asmenų paslaugas visoje ES ir bendrą pateikiamų pasiūlymų kokybę (TPP-GS).

TPP skiriama preliminari suma yra 33,16 mln. EUR. Ji galėtų būti padidinta derinimui numatyta suma (žr. 5.3.1 skirsnį), jeigu, atsižvelgiant į susijusį investicijų plėtros etapą, būtų tinkama skirti dotacijas, kartu nenaudojant finansinių priemonių.

2021–2024 m. numatomas toks preliminarus išankstinis lėšų paskirstymas, atsižvelgiant į tai, kad nepanaudotos sumos galėtų būti perskirstytos tos pačios srities skirtingų rūšių projektams, laikantis LIFE reglamento 18 straipsnio 4 dalies:

- TPP-PR – preliminariai 3,16 mln. EUR;
- TPP-GS – 9 mln. EUR;
- TPP-A – 21 mln. EUR.

4.1.3.1 Bendrojo finansavimo norma

TPP projektams taikoma didžiausia bendrojo finansavimo norma bus 60 proc. tinkamų finansuoti išlaidų, išskyrus projektus, kuriais siekiama gerinti veiksmingą dalyvavimą programoje LIFE (TPP-GS). Pagal LIFE reglamento 9 straipsnio 4 dalį šiems projektams, susijusiems su valstybių narių investicijų veikla, apibrėžta LIFE reglamento 11 straipsnio 4 dalyje, taikoma didžiausia bendrojo finansavimo norma bus 95 proc. tinkamų finansuoti išlaidų.

4.1.3.2 SGP arba SIP rengimo projektai (TPP-PR)

Šiais projektais siekiama teikti finansinę paramą padedant pareiškėjams rengti SGP arba SIP, kuriai pagal programą LIFE skiriamas didžiausias 70 000 EUR įnašas.

Šie projektai yra 2014–2020 m. pagal programą LIFE finansuotų techninės pagalbos projektų tąsa.

4.1.3.3. Projektai, kuriais siekiama palengvinti rezultatų taikymą dideliu mastu arba jų atkartojimą (TPP-A)

Šiais projektais siekiama sudaryti palankesnes sąlygas dideliu mastu taikyti ir atkartoti kitų pagal programą LIFE finansuotų projektų arba pagal kitų Sąjungos fondų programas finansuotų projektų, jei jie yra svarbūs siekiant programos LIFE tikslų, rezultatus, be kita ko, padedant pasirengti naudotis kitomis Sąjungos finansinėmis priemonėmis.

Pagal šiuos projektus galėtų būti bendrai finansuojama veikla, būtina siekiant:

- (1) pasirengti taikyti dideliu mastu ir (arba) atkartoti ankstesnių programos LIFE arba kitų Sąjungos programų projektų rezultatus;
- (2) palengvinti galimybę gauti finansavimą operacijai, kuria padedama siekti programos LIFE tikslų, fondo „InvestEU“ arba kitų finansinių priemonių lėšomis.

Ši parama investavimui ir rezultatų atkartojimui yra strateginio pobūdžio, atsižvelgiant į pagalbą vietoje materializuojant žaliąsias investicijas.

Bus skiriami finansiniai ištekliai žaliosioms investicijoms finansuoti, pavyzdžiui, pagal programą „InvestEU“ bus sukurta nauja gamtinio kapitalo ir žiedinės ekonomikos iniciatyva, kuriai įgyvendinti per 10 metų bus sutelkta bent 10 mlrd. EUR, iš kurių 3 mlrd. EUR suma numatyta 2021–2024 m. laikotarpiui. Ieškant reikiamų investicijų į aplinkosaugos projektus vis dėlto dažnai susiduriama su didelėmis kliūtimis, tokiomis kaip, pvz., riboti nacionalinės, regioninės ir vietos valdžios institucijų administraciniai pajėgumai, nepakankamas viešojo ir privačiojo sektorių projektų vykdytojų informuotumas ir kompetencija tvarumo srityje, didelės rizikos suvokimas, poreikis turėti ilgalaikę investicijų finansinės grąžos perspektyvą ir susirūpinimas dėl projektų patrauklumo bankams.

Tai reiškia, kad reikia tikslinės finansinės paramos, kuria siekiama padėti sukurti novatoriškų ir tvarių projektų srautą.

Ši finansinė parama galėtų būti teikiama skiriant dotacijas preliminariems tyrimams arba naudojant derinimo operacijas, jeigu kartu su dotacijomis skiriami grąžintini ištekliai, pvz., paskolos, nuosavo kapitalo finansavimas ar biudžeto parama (žr. 5.3.1 skirsnį).

4.1.3.4. Valstybių narių valdžios institucijų, kurių veiksmingo dalyvavimo lygis yra žemas, gebėjimų stiprinimo projektai (TPP-GS)

Šiais TP projektais siekiama stiprinti valstybių narių valdžios institucijų gebėjimus, siekiant pagerinti jų veiksmingą dalyvavimą programoje LIFE.

Žemas veiksmingo dalyvavimo lygis: sąvokos apibrėžtis

Sąvoka „žemas veiksmingo dalyvavimo lygis“ apima žemo dalyvavimo lygio ir neveiksmingo dalyvavimo sąvokas.

Kaip nurodoma LIFE reglamento 32 konstatuojamojoje dalyje, bus nustatyta šių dviejų elementų svertinė vertė pagal: gyventojų skaičių ir tankį, bendrą tinklo „Natura 2000“ teritorijų kiekvienoje valstybėje narėje plotą, išreikštą visų tinklo „Natura 2000“ teritorijų santykine dalimi ir valstybės narės teritorijos bei visų joje esančių tinklo „Natura 2000“ teritorijų ploto santykiu.

Valstybės narės koeficientas (VNK) bus nustatomas pagal:

- A = gyventojų skaičių (išreikštą ES gyventojų skaičiaus procentine dalimi)
- B = gyventojų tankį (išreikštą procentine dalimi, palyginti su didžiausiu gyventojų tankiu)
- C = tinklo „Natura 2000“ teritorijų plotą (išreikštą viso ES tinklo „Natura 2000“ teritorijų ploto procentine dalimi)
- D = tinklo „Natura 2000“ teritorijų plotą (išreikštą visos valstybės narės teritorijos ploto procentine dalimi)

Kadangi paprogramei „Gamta ir biologinė įvairovė“ tenka apytikriai 40 proc. viso biudžeto, bus laikoma, kad C ir D sudaro iki 40 proc.

$$VNK = (A+B) * 40\% (C+D)$$

Sąvokos „žemas veiksmingo dalyvavimo lygis“ apibrėžties atveju Komisija ketina atsižvelgti į du kriterijus:

1. žemą dalyvavimo lygį: šalis registruoja žemą dalyvavimo lygį, kai pateiktų pasiūlymų dalis, padalinta iš pirmiau nurodyto tai šaliai nustatyto koeficiento, yra tarp dviejų trečdalių mažiausių dalių;
2. neveiksmingą dalyvavimą: dalyvavimas šalyje yra neveiksmingas, kai sėkmės rodiklis (pagalbą gavusių projektų skaičius iš visų pateiktų pasiūlymų skaičiaus), padalintas iš pirmiau nurodyto tai šaliai nustatyto koeficiento, yra tarp dviejų trečdalių žemiausių rodiklių.

Bet kuri šalis, patenkanti į vieną iš dviejų pirmiau nurodytų kategorijų, bus laikoma atitinkančia tiems projektams keliamus reikalavimus.

Šios daugiašalės darbo programos galiojimo laikotarpiu dėl žemo veiksmingo dalyvavimo lygio kiekvienai šaliai galėtų būti paskirtas tik vienas TPP-GS.

Skaičiavimus nustatant reikalavimus atitinkančių šalių sąrašą atliks Komisija, atsižvelgdama į paskutinius trejus metus, kurių duomenys turimi. Rezultatai bus pateikiami valstybėms narėms prieš skelbiant kiekvieną kvietimą teikti pasiūlymus.

Reikalavimus atitinkanti veikla

Komisija tikisi, kad kiekvienas pasiūlymas bus pagrįstas poreikių analize, pagal kurią nustatoma veiksmingiausia veikla, susijusi su įvairių rūšių pareiškėjų (viešojo sektoriaus

organizacijų, privačiojo sektoriaus subjektų ir pilietinės visuomenės organizacijų) žemu dalyvavimo lygiu ir (arba) neveiksmingo dalyvavimo rodikliu.

Reikalavimus atitinkanti veikla yra:

- įgyvendinimo veiksmai, pvz., mokymo veikla, tikslinės informavimo kampanijos;
- stebėsenos ir vertinimo veiksmai, kuriais siekiama įvertinti faktinį įgyvendinimo veiksmų poveikį;
- komunikacijos ir informavimo veiksmai;
- projektų valdymo ir kokybės kontrolės veiksmai.

Komisija tikisi, kad biudžetas bus proporcingas veiklai, kuri bus įgyvendinama pagal kiekvieną projektą sprendžiant įvairių rūšių pareiškėjų žemo dalyvavimo lygio ir (arba) neveiksmingo dalyvavimo problemas.

4.1.3.5. Maksimalus TPP įgyvendinimo tinkamumo laikotarpis

Atsižvelgiant į tai, kad TPP apima įvairias temas, maksimalus tinkamumo laikotarpis yra 5 metai.

4.1.4. Kiti veiksmai (KV)

Komisija nustatė keletą konkrečių poreikių, į kuriuos turi būti atsižvelgta įgyvendinant kitus veiksmus.

Kaip nustatyta LIFE reglamento 11 straipsnio 2 dalies e punkte, kiti veiksmai apims:

- koordinavimo ir paramos veiksmus (KPV), kuriais padedama pereiti prie atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir didinti energijos vartojimo efektyvumą. Jais siekiama pašalinti rinkos kliūtis, trukdančias socialiniam ir ekonominiam perėjimui prie atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir energijos vartojimo efektyvumo didinimui, įskaitant gebėjimų stiprinimą, informacijos ir žinių sklaidą ir informuotumo didinimą;
- biologinės įvairovės srityje skiriamų mažų dotacijų priemonę (BEST).

Remiantis patirtimi, įgyta taikant mažų dotacijų schemas pagal ES iniciatyvą BEST, bus skelbiami kvietimai teikti pasiūlymus dėl mažų dotacijų (maksimali suma sudaro 100 000 EUR iš ES bendrojo finansavimo dalies) skyrimo atokiausiuose regionuose bei užjūrio šalyse ir teritorijose biologinės įvairovės išsaugojimo, ekosistemų atkūrimo ir tausaus ekosisteminių paslaugų naudojimo, įskaitant ekosistemomis grindžiamus požiūrius į prisitaikymą prie klimato kaitos ir jos švelninimą, tikslais;

- projektus, rengiamus bendradarbiaujant su Europos inovacijos ir technologijos instituto (EIT)³⁸ žinių ir inovacijos bendrijomis (ŽIB), visų pirma ŽIB dalyvaujančių universitetų, mokslinių tyrimų organizacijų, įmonių ir (arba) MVĮ įgyvendinamus projektus, kuriais prisidedama prie ES žiedinės ekonomikos veiksmų plano tikslų ir įgyvendinimo;
- dotacijas veiksams, skiriamas LIFE reglamento I priede minimoms organizacijoms (taip pat žr. 4.3 skirsnio 2 punktą);
- papildomus projektus, atitinkančius Sąjungos teisės aktų ir politikos prioritetus, kurie galėtų būti nustatomi kasmet, pasitarus su valstybėmis narėmis;

³⁸ Europos inovacijos ir technologijos institutas (EIT) yra nepriklausoma Europos Sąjungos įstaiga, įsteigta 2008 m. inovacijų diegimo visoje Europoje tikslu. EIT suburia draugėn pagrindines verslo, švietimo ir mokslinių tyrimų organizacijas ieškoti sprendimų, kaip įveikti pasaulinius iššūkius.

- kitus specialius projektus, finansuojamus pagal Finansinio reglamento 195 straipsnį, kurias siekiama remti ES politiką, susijusią su aplinkos ir klimato politikos sritimis, kurios turės būti nustatytos įgyvendinant šią darbo programą.

KV skiriama preliminari suma yra 454 mln. EUR.

Rengdama kvietimus teikti pasiūlymus dėl šių veiksmų, Komisija bus griežtesnė nei principu „iš apačios į viršų“ grindžiamų kvietimų teikti pasiūlymus atveju, kai poreikius ir susijusius galimus sprendimus nustato pareiškėjai.

4.1.4.1. Bendrojo finansavimo norma

Didžiausia kitų veiksmų bendrojo finansavimo norma yra 95 proc. tinkamų finansuoti išlaidų, išskyrus mažas dotacijas, skirtas biologinei įvairovei atokiausiuose regionuose ir UŠT, kurios yra programos BEST tąsa ir kurioms taikoma didžiausia ES bendrojo finansavimo dalis yra 100 proc. tinkamų finansuoti išlaidų.

4.1.4.2. Kitų veiksmų įgyvendinimo tinkamumo laikotarpis

Atsižvelgiant į tai, kad kiti veiksmai apima įvairias temas, maksimalus tinkamumo laikotarpis yra 10 metų.

4.2. Pasiūlymų dėl dotacijų veiksmams pateikimo ir atrankos procedūros

Numatytos įvairios dotacijų veiksmams skyrimo procedūros. Procedūros pasirinkimas priklausys nuo kvietimui teikti pasiūlymus paskelbti ir pasiūlymams įvertinti turimo laiko ir (arba) numatomo pasiūlymų pagal kiekvieną paprogramę kiekio.

- Vieno etapo procedūra, kuri bus taikoma:
 1. standartiniams veiksmų projektams,
 2. TPP ir
 3. kitiems veiksmams.
- Dviejų etapų procedūra, kuri bus taikoma:
 - SGP ir SIP.

Dviejų etapų procedūra taip pat gali būti taikoma standartiniams veiksmų projektams.

4.2.1. Vieno etapo procedūra, taikoma SVP, TPP ir kitiems veiksmams

Vieno etapo procedūra organizuojama taip:

1. paskelbus kvietimą teikti pasiūlymus pateikiami išsamiai parengti pasiūlymai;
2. patikrinama pasiūlymų atitiktis priimtino, tinkamumo, atrankos ir atmetimo kriterijams. Patikrinimų eilės tvarka gali būti pritaikyta prie Finansinio reglamento reikalavimų, kad būtų užtikrintas kuo didesnis vertinimo proceso veiksmingumas;
3. išsamių pasiūlymų vertinimas pagal toliau nurodomus skyrimo kriterijus.

1. Aktualumas (0–20)

- Indėlio siekiant vieno ar kelių konkrečių programos LIFE ir tikslinės paprogramės tikslų aktualumas.
- Mastas, kuriuo projektas atitinka aprašymą, įtrauktą į kvietimą teikti pasiūlymus, įskaitant, kai tinka, jo konkrečius prioritetus.
- Bendros intervencijos logikos pagrįstumas.
- Mastas, kuriuo projektu numatoma suteikti bendrą naudą ir skatinti sinergiją su kitomis politikos sritimis, svarbiomis siekiant aplinkos ir klimato politikos tikslų.

2. Kokybė (0–20)

- Darbo plano aiškumas, aktualumas ir įgyvendinamumas.
- Tinkama geografinė veiklos aprėptis.
- Poveikio stebėsenos ir ataskaitų teikimo plano kokybė.
- Atitinkamų suinteresuotųjų subjektų nustatymas ir telkimas.
- Siūlomų komunikacijos ir informacijos apie projektą ir jo rezultatus sklaidos įvairioms tikslinėms grupėms priemonių tinkamumas ir kokybė.

3. Poveikis (0–20)

- Poveikio, kurio tikimasi projekto įgyvendinimo etapu ir (arba) jam pasibaigus dėl siūlomos veiklos, įskaitant galimą neigiamą poveikį kitiems konkrečioms programos LIFE tikslams, mastas ir įtikimumas, įskaitant užtikrinimą, kad tiems tikslams nebūtų smarkiai pakenkta.
- Projekto rezultatų tvarumas projektui pasibaigus.
- Galimybė atkartoti projekto rezultatus tame pačiame sektoriuje arba kituose sektoriuose ar vietose arba galimybė įgyvendinti juos didesniu mastu viešojo ir privačiojo sektorių subjektų jėgomis arba telkiant didesnes investicijas ar finansinius išteklius (skatinamasis potencialas).
- Projekto rezultatų panaudojimo priemonių kokybė.

4. Ištekliai (0–20)

- Projekto grupės – konsorciumo arba vienintelio paramos gavėjo – sudėtis, kalbant apie kompetenciją, įgūdžius ir pareigas bei valdymo struktūrą.
- Biudžeto ir išteklių tinkamumas ir jų suderinamumas su siūlomu darbo planu.
- Biudžeto skaidrumas, t. y. išlaidų punktai turėtų būti pakankamai išsamiai aprašyti.
- Mastas, kuriuo atsižvelgiama į projekto poveikį aplinkai ir jis sumažinamas, be kita ko, taikant žaliuosius viešuosius pirkimus. Būtų labai naudinga taikyti pripažintus projekto aplinkosauginio pėdsako nustatymo metodus (pvz., PAP arba OAP arba panašius metodus³⁹) arba pripažintas aplinkosaugos vadybos sistemas (pvz., EMAS).
- Siūlomo projekto ekonominė nauda, palyginti su išlaidomis.

4. Pasiūlymų vertinimas

Kiekvienas kriterijus bus vertinamas pagal 0–20 balų skalę. Minimalus teigiamas įvertinimas kiekvieno kriterijaus atveju yra 10 balų.

Kriterijaus „poveikis“ įvertinimo balui bus taikomas 1,5 svorinis daugiklis: pagal kriterijų „poveikis“ kiekvieno pasiūlymo surinkti balai bus padauginti iš 1,5.

Bendras praeinamasis balas, taikomas atskirų svertinių balų sumai, yra 55 balai.

Standartiniams veiksniams projektams ir, kai tinka ir kaip nustatyta kvietime teikti pasiūlymus, TP projektams ir kitiems veiksniams bus skiriami tokie papildomi balai:

- I PAPILDOMŲ BALŲ SKYRIMO KRITERIJUS. Siūlomu projektu bus sukurta išskirtinė sinergija ir skatinama didelė bendra nauda programos LIFE paprogramėms (2 balai).
- II PAPILDOMŲ BALŲ SKYRIMO KRITERIJUS. Projektas pirmiausia įgyvendinamas atokiausiuose regionuose. Kai regionų ypatumai yra svarbūs poreikiams, į kuriuos

³⁹ Pvz., PAPKT / OAPST. Žr. sąrašą šiuo adresu:
https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEFSR_en.htm.

atsižvelgiant yra paskelbtas kvietimas teikti pasiūlymus, pvz., salų poreikiams, susijusiems su atliekomis, anglių pramonės regionų poreikiams, susijusiems su švaria energija, ir t. t., 2 papildomi balai galėtų būti suteikiami ir kitiems geografiniams regionams, turintiems ypatingų poreikių ir jautrių sričių.

- III PAPILDOMŲ BALŲ SKYRIMO KRITERIJUS. Projektas iš esmės parengtas remiantis kitų Europos Sąjungos lėšomis finansuotų projektų rezultatais arba juo tie rezultatai yra taikomi dideliu mastu (2 balai).
- IV PAPILDOMŲ BALŲ SKYRIMO KRITERIJUS. Projektas turi išskirtinį skatinamąjį potencialą (2 balai).
- V PAPILDOMŲ BALŲ SKYRIMO KRITERIJUS. Pagal projektą numatomas tarpvalstybinis valstybių narių bendradarbiavimas⁴⁰, būtinas siekiant užtikrinti projektų tikslų įgyvendinimą (2 balai).

Papildomų balų skyrimas grindžiamas kriterijais taip/ne. Skiriant papildomus balus diferencijavimas nenumatomas: kiekvienam pasiūlymui skiriama 0 balų arba 2 balai.

Tai reiškia, kad didžiausias galimas balų skaičius pasiūlymų dėl standartinių veiksmų projektų atveju yra 100, o kitų pasiūlymų (t. y. pasiūlymų dėl TPP ir kitų veiksmų) atveju – 90 ir dar galimi papildomi balai.

5. Finansuotinių projektų reitingavimas ir galutinio sąrašo parengimas

Pasiūlymai dėl projektų bus reitinguojami atsižvelgiant į kiekvieno skyrimo kriterijaus svartinį balą ir papildomus balus, jei jie buvo skirti. Kiekvienai paprogramei ir atitinkamais atvejais kiekvienos paprogramės projektams, susijusiems su valdymo temomis ir naujuoju europiniu bauhauzu, bus parengti atskiri sąrašai.

Finansuoti siūlomų projektų sąrašas bus parengtas atsižvelgiant į pasiūlymus, kurie pasiekė minimalią teigiamo įvertinimo ribą ir kuriems yra numatytas biudžetas. Vienodo balų skaičiaus atveju bus finansuojami pasiūlymai, gavę aukščiausią įvertinimo balą pagal 3 kriterijų „poveikis“.

6. Rezervo sąrašas ir pažangumo ženklas

Į rezervo sąrašą bus įtraukti visi projektai, kurie atitinka minimalius kokybės reikalavimus (t. y. projektai, surinkę visus minimalius teigiamo įvertinimo balus), bet negali būti finansuojami, atsižvelgiant į turimą biudžetą. Tuo atveju, kai galėtų būti skiriamos papildomos lėšos, į rezervo sąrašą įtraukti projektai bus finansuojami eiliškumo pagal reitingus tvarka.

Standartinių veiksmų projektų atveju į rezervo sąrašą įtrauktiems projektams bus suteikiamas pažangumo ženklas, laikantis LIFE reglamento 15 straipsnio.

Projektų, kuriems suteiktas pažangumo ženklas, sąrašas ir trumpas kiekvieno projekto aprašymas bus perduoti kompetentingoms Komisijos tarnyboms, nacionaliniams kontaktiniams asmenims ir programos LIFE komitetui, kad jie būtų toliau išplatinti valdžios institucijoms, atsakingoms už Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“ ir Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai valdymą.

⁴⁰ Sąvoka „tarpvalstybinis bendradarbiavimas“ turi būti suprantama kaip, be kita ko, šalia esančių šalių ir (arba) regionų bendradarbiavimas abiejose nacionalinės sienos pusėse, taip pat bendradarbiavimas didesniu tarpvalstybinio ir (arba) makroregiono mastu.

Šie projektai galėtų būti finansuojami taikant tokias pačias sąlygas (bendrojo finansavimo normą, sumą ir tinkamas finansuoti išlaidas), kaip ir tuo atveju, jei jie būtų finansuojami pagal programą LIFE.

4.2.2. SVP taikoma dviejų etapų procedūra

Skiriant SVP bus taikoma dviejų etapų atrankos procedūra. Skyrimo procedūra organizuojama dviem etapais: pirmajame etape numatomas koncepcijos dokumento pateikimas, o antrajame etape koncepcijos dokumentų, kuriems pagrįstai gali būti skirta dotacija, atveju numatomas išsamus pasiūlymo pateikimas. Ši procedūra neturėtų būti taikoma 2021 ir 2022 m.

4.2.2.1. 1 etapas: koncepcijos dokumentas

Paprašoma, kad pareiškėjai pateiktų koncepcijos dokumentą, kuriame nurodomi pagrindiniai jų pasiūlymo elementai. Jie turi nurodyti, kokios finansinės paramos prašo.

1. Paskelbus kvietimą teikti pasiūlymus, pateikiami koncepcijos dokumentai.
2. Tikrinama koncepcijos dokumentų atitiktis priimtimumo ir tinkamumo kriterijams.
3. Koncepcijos dokumentai vertinami pagal toliau nurodomus kriterijus.

1. Aktualumas ir poveikis (0–20)

- Indėlio siekiant vieno ar kelių konkrečių programos LIFE ir tikslinės paprogramės tikslų aktualumas.
- Mastas, kuriuo projektas atitinka kvietime teikti pasiūlymus pateiktą temos aprašymą.
- Bendros pasiūlymuose numatytos intervencijos logikos pagrįstumas.
- Poveikio, kurio tikimasi projekto įgyvendinimo etapu ir (arba) jam pasibaigus dėl siūlomos veiklos, įskaitant galimą neigiamą poveikį kitiems konkrečioms programos LIFE tikslams, mastas ir įtikimumas. Atliekant poveikio analizę bus atsižvelgta į projekto ypatumus ir jo geografinę taikymo sritį, įskaitant atitinkamais atvejais geografinių vietovių poreikius, konkrečius pažeidžiamumo veiksnius, aplinkos problemas ir (arba) gamtines kliūtis.

2. Kokybė ir išteklių (0–20)

- Darbo plano aiškumas, aktualumas ir įgyvendinamumas.
- Projekto rezultatų tvarumas projektui pasibaigus.
- Projekto ekonominė nauda, palyginti su išlaidomis.

3. Atliekamas koncepcijos dokumentų vertinimas.

Kiekvienas kriterijus bus vertinamas pagal 0–20 balų skalę. Bendras praeinamasis balas, taikomas atskirų balų sumai, yra 12 balų iš 40. Koncepcijos dokumentai, nepasiekę minimalios teigiamo įvertinimo ribos, bus atmesti.

4. Atrinktų koncepcijos dokumentų sąrašo ir kvietimo pateikti išsamų pasiūlymą rengimas

Ilgasis pareiškėjų, pakviestų pateikti išsamų pasiūlymą, sąrašas bus sudarytas iš geriausiai įvertintų koncepcijos dokumentų pagal paprogramę, kuriems prašomų ES įnašų suma 2–3 kartus viršija turimą biudžetą. Konkretus prašomo ES įnašo ir turimo biudžeto santykis bus nustatomas atsižvelgiant į prašomų įnašų dydį ir ankstesniais kvietimų teikti pasiūlymus atvejais pagal konkrečią paprogramę pateiktų išsamių pasiūlymų sėkmės rodiklį. Kiekvienai paprogramei ir kiekvienos paprogramės projektams, susijusiems su valdymo temomis, bus parengti atskiri sąrašai.

4.2.2.2. 2 etapas: išsamus pasiūlymas

1. Pateikiami išsamūs pasiūlymai.
2. Patikrinama pasiūlymų atitiktis priimtino, tinkamo, atrankos ir atmetimo kriterijams. Patikrinimų eilės tvarka gali būti pritaikyta prie Finansinio reglamento reikalavimų, kad būtų užtikrintas kuo didesnis vertinimo proceso veiksmingumas.
3. Išsamūs pasiūlymai vertinami pagal nustatytus skyrimo kriterijus, taikomus vieno etapo procedūros atveju, įskaitant įvairių papildomų balų skyrimą.
4. Pasiūlymų reitingavimas ir pažangumo ženklų skyrimas vyks taip pat, kaip ir 4.2.1 skirsnyje aprašytos vieno etapo procedūros atveju.

4.2.3. SP taikoma dviejų etapų procedūra

SGP ir SIP pateikimo ir atrankos procesas yra grindžiamas dviejų etapų procedūra ir bus taikomas visoms paprogramėms. Tai turėtų palengvinti galimų pareiškėjų darbą ir užtikrinti, kad vykstant procesui jie būtų kuo geriau konsultuojami. Darbo srautas suformuotas taip, kad kiekvieną pasiūlymą būtų galima laipsniškai plėtoti ir koreguoti. Visais vertinimo proceso etapais taikomas vienodo požiūrio į visus pasiūlymus principas.

Dviejų etapų procedūra grindžiama koncepcijos dokumento pateikimu, po kurio pateikiamas išsamus pasiūlymas. Ji organizuojama taip:

1 etapas: koncepcijos dokumentas

1. Paskelbus kvietimą teikti pasiūlymus, pateikiami koncepcijos dokumentai.
 2. Tikrinama koncepcijos dokumentų atitiktis priimtino ir tinkamo kriterijams.
- Koncepcijos dokumentai vertinami pagal toliau nurodomus kriterijus.

<ol style="list-style-type: none"> 1. Planų arba strategijų įgyvendinimas <ul style="list-style-type: none"> - Projektas siekiama įgyvendinti 4.1.2. skirsnyje minimus planus ir strategijas. 2. Teritorinė aprėptis <ul style="list-style-type: none"> - Tikslinio Sąjungos plano ar strategijos įgyvendinimas turi apimti didelę ir reprezentatyvią teritoriją, visų pirma regiono, kelių regionų, nacionalinę ir tarpvalstybinę teritoriją. Su oro kokybės valdymu susijusių SIP atveju taip pat gali būti priimtinas daug miestų apimantis požiūris arba mažesnis teritorinis mastas, jeigu projektai turi didelį poveikį. 3. Papildomo finansavimo koordinavimas <ul style="list-style-type: none"> - Vykdamas veiklą bus telkiamas papildomas finansavimas bent vieno Sąjungos, nacionalinio arba privataus finansavimo šaltinio lėšomis, taip pat bus atsižvelgiama į kitokį atitinkamą Europos Sąjungos, nacionalinį arba privatų finansavimą. - Tai yra papildomas SGP ir SIP finansavimas ir jo lėšos naudojamos papildomai veiklai, kuri yra būtina įgyvendinant planą arba strategiją, remti ir įgyvendinti. - Aiškiai nustatomi papildomo finansavimo koordinavimo mechanizmai. 4. Pagrindinių suinteresuotųjų subjektų įtraukimas <ul style="list-style-type: none"> - Įgyvendinant tikslinį planą ar strategiją, dalyvaus pagrindiniai suinteresuotieji subjektai.

Bus atliktas vertinimas, tikrinant atitiktį kiekvienam kriterijui.

3. Atrinktų projektų sąrašas

Visi pareiškėjai, teikiantys pirmiau minėtus kriterijus atitinkančius pasiūlymus, bus pakviesti pateikti išsamų pasiūlymą.

Tie pareiškėjai taip pat bus pakviesti dalyvauti rašytinių klausimų ir atsakymų etape, kuriam vykstant jie galės pateikti klausimus, susijusius su išsamaus pasiūlymo rengimu. Šio etapo pabaigoje klausimai ir atsakymai bus anonimiškai viešai paskelbti, kad visiems pareiškėjams būtų vienodai padėta rengti išsamius pasiūlymus. Prireikus klausimai ir atsakymai bus papildyti rekomendacijomis dėl tipinių sunkumų, su kuriais pareiškėjai gali susidurti ir kurie tapo akivaizdūs iš koncepcijos dokumentų.

2 etapas: išsamus pasiūlymas

1. Pateikiami išsamūs pasiūlymai.
2. Patikrinama pasiūlymų atitiktis priimtino, tinkamumo, atrankos ir atmetimo kriterijams. Patikrinimų eilės tvarka gali būti pritaikyta prie Finansinio reglamento reikalavimų, kad būtų užtikrintas kuo didesnis vertinimo proceso veiksmingumas.
3. Išsamių pasiūlymų vertinimas pagal toliau pateiktoje lentelėje nurodomus skyrimo kriterijus.

1. Aktualumas (0–20)

- Indėlio siekiant vieno ar kelių konkrečių programos LIFE ir tikslinės paprogramės tikslų aktualumas.
- Mastas, kuriuo projektas atitinka kvietime teikti pasiūlymus pateiktą temos aprašymą.
- Bendros intervencijos logikos pagrįstumas.
- Mastas, kuriuo projektu numatoma suteikti bendrą naudą ir skatinti sinergiją su kitomis politikos sritimis, svarbiomis siekiant aplinkos ir klimato politikos tikslų.

2. Kokybė (0–20)

- Darbo plano aiškumas, aktualumas ir įgyvendinamumas.
- Tinkama geografinė veiklos aprėptis.
- Poveikio stebėsenos ir ataskaitų teikimo plano kokybė.
- Atitinkamų suinteresuotųjų subjektų nustatymas ir telkimas.
- Komunikacijos ir informacijos apie projektą ir jo rezultatus sklaidos įvairioms tikslinėms grupėms priemonių tinkamumas ir kokybė.

3. Papildomas finansavimas (0–20)

- Kitų lėšų, papildančių numatytą programos LIFE projektą, sutelkimo lygis (viršijantis tinkamumui finansuoti būtiną minimumą), tikimybė, kad jos bus faktiškai sutelktos, ir jų funkcinė sąsaja su įgyvendintinu planu ar strategija.
- Koordinavimo mechanizmų, kuriais užtikrinama, kad kitos lėšos, visų pirma Sąjungos lėšos, būtinos siekiant įgyvendinti tikslinę strategiją ar planą, būtų naudojamos optimaliai, kokybė.
- Būtinų papildomų veiksmų nustatymas, aktualumas ir įgyvendinamumas.

4. Poveikis (0–20)

- Poveikio, kurio tikimasi projekto įgyvendinimo etapu ir (arba) jam pasibaigus dėl siūlomos veiklos, įskaitant galimą neigiamą poveikį kitiems konkrečioms programos LIFE tikslams, mastas ir įtikimumas, siekiant užtikrinti, kad tiems tikslams nebūtų smarkiai pakenkta.
- Projekto rezultatų tvarumas projektui pasibaigus.
- Galimybė atkartoti projekto rezultatus tame pačiame sektoriuje arba kituose sektoriuose ar vietose arba galimybė įgyvendinti juos didesniu mastu viešojo ir privačiojo sektorių subjektų jėgomis arba telkiant didesnes investicijas ar finansinius išteklius (skatinamasis potencialas).

- Projekto rezultatų panaudojimo priemonių kokybė.

5. Ištekliai (0–20)

- Projekto grupės – konsorciumo arba vienintelio paramos gavėjo – sudėtis pagal kompetenciją, įgūdžius ir pareigas bei valdymo struktūrą.
- Biudžeto ir išteklių tinkamumas ir jų suderinamumas su darbo planu.
- Biudžeto skaidrumas, t. y. išlaidų punktai turėtų būti pakankamai išsamiai aprašyti.
- Mastas, kuriuo atsižvelgiama į projekto poveikį aplinkai ir jis sumažinamas, be kita ko, taikant žaliuosius viešuosius pirkimus. Būtų labai naudinga taikyti pripažintus projekto aplinkosauginio pėdsako nustatymo metodus (pvz., PAP arba OAP arba panašius metodus⁴¹) arba pripažintas aplinkosaugos vadybos sistemas (pvz., EMAS).
- Projekto ekonominė nauda, palyginti su išlaidomis.

4. Pasiūlymų vertinimas

Kiekvienas kriterijus bus vertinamas pagal 0–20 balų skalę. Minimalus teigiamas įvertinimas kiekvieno kriterijaus atveju yra 10 balų. Bendras praeinamasis balas, taikomas atskirų svertinių balų sumai, yra 55 balai. Jokie papildomi balai neskiriami, išskyrus atvejus, kai siūlomas projektas pirmiausia apima atokiausius regionus.

Tai reiškia, kad didžiausias galimas balų skaičius yra 100.

5. Finansuotinių projektų reitingavimas ir galutinio sąrašo parengimas

Pasiūlymai dėl projektų bus reitinguojami atsižvelgiant į kiekvieno skyrimo kriterijaus svertinį balą.

Finansuoti siūlomų projektų sąrašas bus parengtas atsižvelgiant į pasiūlymus, kurie pasiekė minimalią teigiamo įvertinimo ribą ir kuriems numatytas biudžetas.

Vienodo balų skaičiaus atveju bus finansuojami pasiūlymai, gavę aukščiausią įvertinimo balą pagal 3 kriterijų „poveikis“.

Tuo atveju, kai visiems minimalią ribą pasiekusiems pasiūlymams finansuoti biudžeto nepakanka, pirmenybė bus teikiama pasiūlymams iš valstybių narių, kurios dar neturi pagal konkrečią paprogramę finansuojamo SIP arba pagal paprogramę „Gamta ir biologinė įvairovė“ finansuojamo SGP.

6. Rezervo sąrašas ir pažangumo ženklas

Rezervo sąrašas bus rengiamas ir pažangumo ženklas bus skiriamas taip pat, kaip ir 4.2.1 skirsnyje aprašytos vieno etapo procedūros atveju.

4.3. Dotacijos veiklai

Kaip nustatyta LIFE reglamente, dotacijos veiklai gali būti skiriamos įvairiais atvejais:

1. LIFE reglamento 11 straipsnio 6 dalyje numatoma parama tam tikroms veiklos ir administracinėms išlaidoms, skirta ne pelno subjektams, kurie dalyvauja plėtojant ir įgyvendinant Sąjungos teisės aktus ir politiką bei užtikrinant jų vykdymą ir kurie visų pirma aktyviai veikia aplinkos arba klimato politikos srityje, įskaitant energetikos pertvarką;

⁴¹ Pvz., PAPKT / OAPST. Žr. sąrašą šiuo adresu:
https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEFSR_en.htm.

2. LIFE reglamento 13 straipsnyje teigiama, kad dotacijos gali būti skiriamos organizacijoms, minimoms LIFE reglamento I priede. 2021–2024 m. šioms organizacijoms skirtų dotacijų veiklai ir veiksams suma neviršys 6 mln. EUR;
3. Tinkamai pagrįstais atvejais, nustatytais Finansinio reglamento 195 straipsnyje, gali būti skiriamos į 1 ir 2 punktus neįtrauktos dotacijos veiklai.

2021–2024 m. dotacijoms veiklai skiriama preliminari suma yra 55,5 mln. EUR.

Didžiausia bendrojo finansavimo norma, taikoma visų skirtingų rūšių dotacijoms veiklai, yra 70 proc. tinkamų finansuoti išlaidų.

4.4. Pasiūlymų dėl dotacijų veiklai pateikimo ir atrankos procedūra

Dotacijos veiklai bus skiriamos remiantis:

- (1) partnerystės pagrindų susitarimais su ne pelno subjektais ir, kai tai įmanoma, atlikus rizikos analizę, taip pat su organizacijomis, minimomis LIFE reglamento I priede. Bus nustatyta partnerystės pagrindų susitarimų trukmė, siekiant išlaikyti pusiausvyrą tarp poreikio užtikrinti paramos gavėjams tikrumą ir stabilumą, poreikio užtikrinti partnerystės raidą, o tuo atveju, kai dotacijos veiklai skiriamos ne pelno subjektams – poreikio įvairioms organizacijoms užtikrinti galimybę jas gauti.

Konkretūs susitarimai dėl dotacijų bus sudaromi kasmet po pagrindų susitarimo partneriams skirto kvietimo teikti pasiūlymus.

- (2) Pavienės metinės dotacijos veiklai, skiriamos tais atvejais, kai sudaryti pagrindų susitarimą neįmanoma arba netikslinga.

Dotacijų skyrimo procedūra organizuojama taip:

1. Paskelbus kvietimą teikti pasiūlymus pateikiami pasiūlymai.
2. Patikrinama pasiūlymų atitiktis priimtino, tinkamo, atrankos ir atmetimo kriterijams. Patikrinimų eilės tvarka gali būti pritaikyta prie Finansinio reglamento reikalavimų, kad būtų užtikrintas kuo didesnis vertinimo proceso veiksmingumas.
3. Pasiūlymo vertinimas. Pasiūlymas dėl partnerystės pagrindų susitarimo bus vertinamas pagal toliau nurodomus kriterijus.

a) Aktualumas

- Indėlio siekiant vieno ar kelių konkrečių programos LIFE tikslų aktualumas.
- Mastas, kuriuo siūlomas darbo planas atitinka kvietime teikti pasiūlymus nurodomas atitinkamas politikos sritis.
- Mastas, kuriuo pasiūlymas rodo ES pridėtinę vertę.

b) ES politikos formavimas

- Mastas, kuriuo iš pasiūlymo matyti nuodugnus ES politikos proceso išmanymas.
- Mastas, kuriuo pareiškėjas pagerina žinių ir faktų bazę, taip remdamas Sąjungos aplinkos, klimato ir energetikos politikos sritis.
- Mastas, kuriuo pareiškėjas skatina aplinkos, klimato ir (arba) energetikos politikos sričių integraciją ir suderinimą su kitomis politikos sritimis, pvz., žemės ūkio, transporto, sanglaudos politika.
- Mastas, kuriuo pareiškėjas atliks ES lygmens ir pilietinės visuomenės tarpusavio ryšio kanalo vaidmenį, koordinuotai prisidedamas prie politikos formavimo.
- Priemonių ir struktūrų, kuriomis siekiama išreikšti ES piliečių susirūpinimą ir užtikrinti demokratinį atstovavimą jiems santykiuose su atitinkamomis institucijomis, tinkamumas.

c) ES politikos įgyvendinimas

- Mastas, kuriuo siūloma strategija pagerinamas ES aplinkos, klimato ir (arba) energetikos teisės aktų įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas vietos, valstybių narių ir (arba) Europos lygmenimis.
- Mastas, kuriuo pareiškėjas atliks ES lygmens ir pilietinės visuomenės tarpusavio ryšio kanalo vaidmenį, skatindamas ir užtikrindamas pritarimą politikos įgyvendinimui.
- Mastas, kuriuo pareiškėjas naudojasi savo tinklu, siekdamas nustatyti kliūtis, trukdančias įgyvendinti politiką nacionaliniu ir (arba) regioniniu lygmenimis, ir gauti atsiliepimus apie politiką.
- Siūlomų komunikacijos ir sklaidos priemonių, kuriomis siekiama sukurti poveikio veiksnį, tinkamumas ir kokybė.
- Mastas, kuriuo siūloma strategija padeda užtikrinti investicijas aplinkos, klimato ir (arba) energetikos politikos srityse, padedančias spręsti išorinių ekologinių padarinių klausimą.

d) Jutiklio funkcija

- Mastas, kuriuo pasiūlymas padeda nustatyti naujas arba besiformuojančias problemas aplinkos, klimato kaitos ir (arba) energetikos srityse ir gali padėti analizuoti tokių problemų priežastis ir jų galimą poveikį.
- Pareiškėjo gebėjimas pasiūlyti atitinkamus sprendimus ir pateikti grįžtamąją informaciją arba pagerinti su nustatytomis naujomis arba besiformuojančiomis problemomis susijusios politikos formavimo procesą.

e) Organizacinė plėtra

- Siūlomos strategijos, kuria siekiama patenkinti nustatytus organizacinės plėtros poreikius ir įgyvendinti patobulinimus nustatytoje srityse, kokybė.
- Mastas, kuriuo pareiškėjas atstovauja atitinkamiems suinteresuotiesiems subjektams ir siekia išplėsti šiai grupei priklausančių (visuomeniniu arba narystės pagrindu) subjektų ratą.
- Mastas, kuriuo pareiškėjo lėšų rinkimo strategija užtikrinamas organizacijos įvairinimas ir tvarumas.
- Pareiškėjo priklausomumo nuo programos LIFE dotacijos veiklai analizės ir strategijos, kuria siekiama spręsti šio priklausomumo klausimą, įtikinamumas.
- Siūlomo darbo ekonominė nauda, palyginti su išlaidomis.

Pasiūlymų vertinimas

Kiekvienas kriterijus bus vertinamas pagal 0–20 balų skalę. Pavieniems kriterijams taikytino minimalus teigiamo įvertinimo balų skaičiaus nėra.

Įvertinimo balui pagal 4 kriterijų „Jutiklio funkcija“ bus taikomas 0,25 svorinis daugiklis.

Įvertinimo balui pagal 5 kriterijų „Organizacinė plėtra“ bus taikomas 0,75 svorinis daugiklis.

Bendras praeinamasis balas, taikomas atskirų svertinių balų sumai, yra 45 balai.

Vienodo balų skaičiaus atveju eiliškumas bus nustatomas vadovaujantis šiais principais:

1. pasiūlymai, kuriuose daugiausiai dėmesio skiriama temai, kurios aukštesnį reitingą gavę pasiūlymai visapusiškai neaprepia, bus laikomi turinčiais aukštesnį prioritetą;
2. vėliau paraiškų eiliškumas bus nustatomas pagal apskaičiuotąjį jų ekonomiškumo rodiklį (ekonominės naudos ir išlaidų santykį).

Skirtinų dotacijų veiklai reitingavimas ir galutinio sąrašo parengimas

Pasiūlymai dėl projektų bus reitinguojami atsižvelgiant į kiekvieną skyrimo kriterijaus balą.

Siūlomų skirti dotacijų veiklai sąrašas bus parengtas atsižvelgiant į pasiūlymus, kurie pasiekė minimalią teigiamo įvertinimo ribą ir kuriems numatytas biudžetas.

Šis pasiūlymų reitingavimas pagal balų skaičių ir eiliškumą po PPS vertinimo taip pat sudarys tvarką, pagal kurią pareiškėjai bus reitinguojami, kai bus atliktas jų pasiūlymų dėl konkretaus susitarimo dėl dotacijos vertinimas, t. y. po konkretaus susitarimo dėl dotacijos (KSD) vertinimo jokio naujo reitingavimo nebus.

Skiriant pavienes dotacijas veiklai, bus taikomi toliau nurodomi kriterijai.

a) Aktualumas
- Mastas, kuriuo siūloma darbo programa atitinka paraišką pateikusios NVO partnerystės pagrindų susitarimą. Visi nukrypimai yra pagrįsti.
b) Pasiūlymo kokybė
- Siūlomos darbo plano aiškumas, aktualumas ir įgyvendinamumas.
- Poveikio, kurio tikimasi dėl siūlomos veiklos, mastas ir įtikinamumas.
c) Ištekliai
- Darbo organizavimo ir valdymo tinkamumas.
- Siūlomo biudžeto ir išteklių tinkamumas ir jų suderinamumas su siūlomu darbo planu.
- Pajamos ir išlaidos yra suderintos.

Kiekvienas kriterijus bus vertinamas pagal 0–20 balų skalę. Pavieniams kriterijams taikytino minimalus teigiamo įvertinimo balų skaičiaus nėra. Bendras praeinamasis balas, taikomas atskirų svertinių balų sumai, yra 35 balai.

4.5. Preliminarūs kvietimų teikti pasiūlymus skelbimo tvarkaraščiai

	2021 m.			2022 m.			2023 m.			2024 m.		
	01–04	05–08	09–12	01–04	05–08	09–12	01–04	05–08	09–12	01–04	05–08	09–12
SVP		☒		☒			☒			☒		
SGP		☒		☒						☒		
SIP		☒		☒			☒			☒		
TPP-GS		☒		☒								
Kiti TPP		☒		☒			☒			☒		
Dotacijos veiklai		☒			☒			☒			☒	
KV		☒		☒			☒			☒		

Kvietimai teikti pasiūlymus dėl SVP, SIP, SGP ir SIP parengti skirtų TPP-PR ir KPV bus skelbiami kasmet ir (arba) juose bus numatomas metinis projektų pateikimo terminas.

SGP atveju kvietimai teikti pasiūlymus bus skelbiami 2021, 2022 ir 2024 m.

Kvietimai teikti pasiūlymus dėl TPP-GS bus skelbiami 2021 ir 2022 m.

Kvietimai teikti pasiūlymus dėl TPP-A bus skelbiami kas dvejus metus, pradedant 2022 m.

Kvietimus teikti pasiūlymus dėl KV numatoma skelbti kasmet arba kas dvejus metus. Kvietimus teikti pasiūlymus dėl dotacijų veiklai numatoma skelbti kasmet. Atitinkamais

atvejai dėl KV ir (arba) dotacijų veiklai sudaromi partnerystės pagrindų susitarimai bus daugiamečiai.

5. KITŲ FORMŲ FINANSAVIMAS

Siekiant įgyvendinti Reglamento 3 straipsnyje nustatytus tikslus, be projektų, finansuojamų 4 skirsnyje nurodytomis dotacijomis, pagal programą LIFE kitomis formomis taip pat gali būti finansuojami:

- projektai, nustatyti 5.4 skirsnyje,
- Komisijos įgyvendinama veikla, kuria padedama rengti, įgyvendinti ir integruoti ES teisės aktus, susijusius su aplinka, klimatu ir perėjimu prie švarios energijos;
- administracinė ir techninė pagalba Komisijai plėtojant, įgyvendinant ir stebint veiklą pagal programą.

Kitų formų finansavimas gali būti:

- viešųjų pirkimų sutartys;
- apdovanojimai;
- netiesioginio valdymo veikla, įskaitant derinimą.

Preliminari suma, kurią 2021–2024 m. numatyta skirti projektams pagal keturias paprogrames, finansuojamiems taikant kitų formų finansavimą ir finansinėmis priemonėmis, naudojant derinimo operacijas, yra 476 mln. EUR.

Preliminari suma, kurią numatyta 2021–2024 m. skirti techninės ir administracinės pagalbos veiklai pagal keturias paprogrames, yra 106 mln. EUR.

5.1. Viešųjų pirkimų sutartys

Pagal LIFE reglamento 5 straipsnį, programos LIFE biudžeto lėšomis gali būti finansuojama Komisijos įgyvendinama veikla, kuria remiamas Sąjungos aplinkos, klimato arba atitinkamų energetikos teisės aktų bei politikos rengimas, įgyvendinimas ir integravimas.

Tokia veikla, įgyvendinama rengiant viešuosius pirkimus, gali būti:

- informavimas ir ryšių palaikymas, įskaitant, pvz., informuotumo didinimo kampanijas, ryšius su žiniasklaida, leidinius, informacinę medžiagą, vertimą, konsultacijas su suinteresuotaisiais subjektais ir (arba) jų įtraukimą, praktinius seminarus, konferencijas, taip pat dalyvaujamųjų schemų ir (arba) veiklos, tinklaveikos ir geriausios praktikos platformų rėmimą;
- parama rengiant, plėtojant, įgyvendinant politiką ir teisės aktus ir užtikrinant jų vykdymą, pvz., mokslinė, teisinė ir techninė parama, inspektavimas, pajėgumų stiprinimas, tarpusavio peržiūra, auditai, vertinimai, poveikio vertinimai, informacinių technologijų sistema, tyrimai, konsultavimo paslaugos, modeliavimas ir scenarijų kūrimas.

5.2. Apdovanojimai

Apdovanojimas – finansinis įnašas, suteikiamas kaip atlygis pasibaigus konkursui.

Apdovanojimais Komisija skatina siekti Sąjungos politikos tikslų.

Skiriant apdovanojimus bus taikomi skaidrumo ir vienodo požiūrio principai.

Dalyvavimo sąlygos, suteikto apdovanojimo išmokėjimo tvarka ir tinkamos informacijos apie jį paskelbimo priemonės nustatomos kiekvieno konkretaus organizuojamo apdovanojimo atveju.

Apdovanojimų organizavimas ir valdymas įtraukiamas skaičiuojant minimalią 85 proc. ribą pagal LIFE reglamento 9 straipsnio 3 dalį.

Programos LIFE biudžeto lėšomis finansuojamų apdovanojimų pavyzdžiai yra Europos žaliojo lapo ir žaliosios sostinės apdovanojimai, Europos verslo apdovanojimas, tinklo „Natura 2000“ apdovanojimas, paskatos pagal Europos klimato paktą ir t. t.

5.3. Veikla, kuria remiamos investicijos, įskaitant derinimą

5.3.1. Parama techninės pagalbos, teikiamos investicijų aplinkos ir klimato srityje atveju, finansavimui

Europos žaliojo kurso investicijų plane pripažįstama, kad žalinimo investicijoms ir ekonomikai užtikrinti apskritai reikia gerokai sustiprinti techninės pagalbos veiklą, kuria siekiama iniciatyviai sukurti didelio poveikio investicijų srautą. Be to, jame pabrėžiama techninės paramos svarba skatinant gamtinį kapitalą, klimato politiką ir gamtos procesais pagrįstus sprendimus.

Didelio poveikio investicijų srautas turėtų būti nukreiptas į projektus, kuriais išsaugomas, atkuriamas, valdomas ir didinamas gamtinis kapitalas arba kuriuos įgyvendinus absorbuojamas anglies dioksidas, padedant įgyvendinti ES biologinės įvairovės strategiją, žiedinės ekonomikos veiksmų planą, naująją ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją ir kitas atitinkamas politikos priemones.

Techninė pagalba, kurią teiks „InvestEU“ konsultacijų centras, bus siekiama remti projektus, kurių pagrindiniai tikslai yra klimato kaitos švelninimas, prisitaikymas prie klimato kaitos ir (arba) gamtinio kapitalo išteklių apsauga ir didinimas, taip pat žiedinės ekonomikos plėtojimas. Ji bus teikiama projektams, kuriais prisidedama prie atsparumo klimato kaitai ir (arba) padedama užtikrinti gamtos išteklių valdymo tvarumą.

Siekiant sukurti šį projektų srautą ir įgyvendinti projektus vietoje, bus nustatyti du papildomi veiksmi:

- (1) prisidėjimas aprūpinant finansiniais ištekliais pagal programą „InvestEU“ įsteigtą konsultacijų centrą. Konsultavimo paslaugos padės atrinkti, sukurti ir parengti projektą pagal programą „InvestEU“. Taip siekiama skatinti ir remti žaliąsias investicijas ir žaliųjų projektų rezultatų atkartojimą ir (arba) įgyvendinimą platesniu mastu, kai pagrindiniai projektų tikslai yra prisitaikymas prie klimato kaitos ir (arba) gamtinio kapitalo išteklių apsauga ir didinimas. Paprašius šis veiksmas taip pat apims konsultavimo paslaugas, kuriomis siekiama padaryti kitus investicinius projektus žalesnius;
- (2) *ad hoc* finansinė parama dotacijomis (žr. ankstesnę 4.1.3.3 skirsnį) arba taikant derinimo priemones (tuo atveju, kai kartu su dotacijomis taip pat naudojami grąžintino finansavimo šaltiniai, pvz., paskolos, nuosavo kapitalo finansavimas ar biudžeto parama, finansuojami kitų nei programa LIFE šaltinių lėšomis).

5.3.1.1. Žalios konsultacijų centro elementas

„InvestEU“ konsultacijų centras sieks teikti šiuolaikinę aktyvią techninę pagalbą kaip labai svarbų sąlygą sudarantį veiksma, padedantį žalinti ekonomiką ir numatomas investicijas

„InvestEU“ konsultacijų centro veikla nukreipta į investicijas, būtinas tam, kad būtų visapusiškai įgyvendinama ES politika ir teisės aktai aplinkos ir klimato srityje ir būtų sprendžiami platesnio masto aplinkos uždaviniai, susiję su mūsų gamtinio kapitalo, kuriuo grindžiama mūsų ekonomika ir jos žiediškas, kaip nustatyta Europos žaliojo kurso dokumente, apsauga ir atkūrimu.

Programos LIFE indėlio į „InvestEU“ konsultacijų centrą tikslas – padėti viešojo ir privačiojo sektorių investicijų rėmėjams ir susijusiems subjektams nustatyti ir plėtoti investicinius

projektus, kurie padeda išsaugoti, atkurti, valdyti ir didinti gamtinį kapitalą, taip pat prisideda prie anglies dioksido absorbavimo ir atsparumo klimato kaitai, padėdami įgyvendinti, pvz., ES biologinės įvairovės strategiją, žiedinės ekonomikos veiksmų planą ir naująją ES prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją.

Bus nustatyta konkreti kompetencija – 1) tiesiogiai rinkoje ir 2) pasitelkiant konsultavimo partnerius – teikti techninę pagalbą ir stiprinti gebėjimus, siekiant padėti nustatyti ir plėtoti viešojo ir privačiojo sektorių žaliąsias investicijas. Paprašius ji galėtų būti įtraukta į veiklą, kuria remiamas kitų investicijų žalinimas. Atitinkamais atvejais ekspertai bus įtraukti į tarpusavio mokymo ir dalijimosi patirtimi veiklą, kuria siekiama stiprinti gebėjimus nustatyti ir skatinti žaliųjų investicijų projektus visoje ES bei formuoti jų struktūrą.

Manoma, kad praėjus laikui, kurio reikia siekiant sukurti kompetencijos branduolį ir sudaryti susitarimus su konsultavimo partneriais, kompetencijos telkimo procesas bus itin laipsniškas.

Nuo pat pradžių bus įgyvendinami veiksmai, kuriais siekiama sudaryti sąlygas aktyviai nustatyti galimas investicijas ir stiprinti atitinkamų suinteresuotųjų subjektų gebėjimus.

Šioms konsultavimo paslaugoms skiriama suma priklausys nuo paklausos raidos. Manoma, kad 2021–2024 m. pagal paprogrames „Gamta ir biologinė įvairovė“, „Žiedinė ekonomika ir gyvenimo kokybė“ ir „Klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie jos“ konsultavimo paslaugoms skirta suma bus ne didesnė kaip 35 mln. EUR. Ši suma papildys gražintinių formų paramą, teikiamą pagal programą „InvestEU“, ir bus skirta techninės pagalbos paslaugoms, be to, atitinkamais atvejais ji galėtų būti finansuojama taikant tiesioginio arba netiesioginio valdymo būdą.

Nepanaudotos lėšos bus perskirstytos dotacijoms.

5.3.1.2. Parama taikant derinimą

Kai tinka, žaliosioms investicijoms teiktina parama gali būti teikiama derinimo operacijų forma.

Derinimo operaciją galima apibrėžti kaip įvairių paramos formų derinį, kurį sudaro:

- **bent viena gražintinos formos parama** (biudžeto garantija ir (arba) finansinė priemonė), finansuojama programos „InvestEU“ biudžeto arba kitų finansavimo šaltinių lėšomis, ir
- **negražintinos formos parama**, finansuojama programos LIFE biudžeto lėšomis, kuri atitiks jos politikos tikslus ir tinkamumo kriterijus.

Programos LIFE dotacijų elementas bus strategiškai naudojamas siekiant pritraukti svarbioms investicijoms skirtą papildomą finansavimą. Derinimas, kuriuo sutelkiami ištekliai, didina galimybę materializuoti investicijas, suteikiant kiekvienam finansuotojui galimybę įgyti tam tikrą svertą savo lėšų atžvilgiu, ir juo užtikrinamas geresnis Komisijos ir kitų finansuotojų teikiamos paramos, kuria siekiama padėti siekti ES politikos tikslų, koordinavimas.

Derinimas galėtų būti taikomas siekiant palengvinti projektų atkartojimą arba remti galimų žaliųjų investicijų nustatymą ir skatinimą.

Derinimas pagal programą „InvestEU“ galėtų atverti galimybes pasiekti, kad į projektus būtų integruojama ir juose plėtojama gamtinio kapitalo apsaugos ir (arba) didinimo veikla, įskaitant klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos aspektus. Derinimo operacijos dotacijų elementas gali padėti toliau skatinti didesnę politikos tikslų poveikį, remiant bankams nepatrauklią projektų dalį arba suteikiant investuotojams didesnę garantiją.

Tuo atveju, kai derinimo operacija nebus materializuota, šios lėšos bus panaudotos dotacijoms finansuoti. Nepanaudotos lėšos taip pat bus perskirstytos dotacijoms.

Didžiausia suma, skiriama derinimo operacijų dotacijų elementui 2021–2024 m., bus 15 mln. EUR.

Komisija kasmet praneš programos LIFE komitetui apie preliminarius tyrimus ir galimą derinimo operacijos plėtojimą.

5.3.2. Parama investicijų į energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančiųjų išteklių energiją finansavimui

Nepanaudotos finansinės paramos lėšos bus perskirstytos dotacijoms, skiriamoms pagal paprogramę „Perėjimas prie švarios energijos“.

5.3.2.1. Finansinė parama techninei pagalbai, teikiamai investicijų į energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančiųjų išteklių energiją atveju

Finansinės paramos techninei pagalbai, teikiamai į pastatus nukreiptų ir taupyti energiją bei mažinti išmetamą teršalų kiekį padedančių investicijų į energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančiųjų išteklių energiją atveju, netiesioginis valdymas, pvz., ELENA⁴² priemonė.

Ši priemonė, kurią pagal 2014–2020 m. programą „Horizontas 2000“ valdė EIB, yra paprogramės „Perėjimas prie švarios energijos“ pirmtakė. Pagal ELENA priemonę skiriamos dotacijos techninei pagalbai, teikiamai į pastatus ir novatoriškus transporto ir judumo mieste projektus nukreiptų ir padedančių taupyti energiją bei mažinti išmetamą teršalų kiekį investicijų į energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančiųjų išteklių energiją atveju.

Pagal šią priemonę teikiama finansinė parama projektų rengimo paslaugoms apima visą veiklą, būtiną rengiant investicinės programos biudžetą ir telkiant jai skirtą finansavimą, įskaitant, pvz.: galimybių studijas, projektų studijas, programų struktūros formavimą, verslo planus, energijos vartojimo auditus, mažesnių projektų susiejimą siekiant parengti bankams patrauklius paketus. Su pačia investicine programa susijusios išlaidos, pvz., techninės įrangos išlaidos, nėra tinkamos finansuoti.

Šios rūšies priemonė įgyvendinama pagal specialiuosius Europos investicijų banko (EIB) ir Europos Komisijos susitarimus dėl įnašo. Pagal šią priemonę finansinė parama galutiniam paramos gavėjui teikiama pagal sąlygas, nustatytas susitarimuose dėl įnašo.

2021–2024 m. parama investicijų į energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančiųjų išteklių energiją atveju teikiamos techninės pagalbos finansavimui yra ne didesnė kaip 45 mln. EUR.

5.4. Parama kitų veiksmų, kuriems taikomas netiesioginis valdymas, finansavimui

Pagal Finansinio reglamento 62 straipsnio 1 dalies c punktą Komisija gali deleguoti biudžeto vykdymo užduotis kelių rūšių partneriams, pvz., tarptautinėms organizacijoms, decentralizuotoms agentūroms ir viešosios teisės reglamentuojamoms įstaigoms, įskaitant valstybių narių organizacijas.

Asmenų ir subjektų, kuriems pavesta įgyvendinti Sąjungos fondų paramą, atranka turi būti skaidri, pagrįsta veiksmo pobūdžiu ir nekelti interesų konflikto.

Pagal Finansinio reglamento 154 straipsnio 3 dalį Komisija užtikrina, kad subjektai, kuriems pavestos biudžeto vykdymo užduotys, įrodytų, jog jų taikomo finansinio valdymo ir Sąjungos finansinių interesų apsaugos lygis yra lygiavertis lygiui, numatytam tuo atveju, kai biudžetą vykdo Komisija.

⁴² <https://www.eib.org/en/products/advising/elena/>

Komisija ir toliau prisiima galutinę atsakomybę už ES biudžetą ir informuoja Europos Parlamentą ir Tarybą apie atsakingų subjektų ir asmenų vykdomas operacijas.

5.4.1. Finansinė parama kitai netiesioginio valdymo veiklai aplinkos ir klimato srityse

Ribotos paramos bendro intereso *ad hoc* veiklai teikimo tikslu gali būti pasirašytas *ad hoc* susitarimas dėl įnašo su tarptautinėmis organizacijomis, decentralizuotoms agentūroms ir viešosios teisės reglamentuojamoms įstaigoms, įskaitant valstybių narių organizacijas.

Iš praeityje programos LIFE biudžeto lėšomis finansuotos netiesioginio valdymo veiklos pavyzdžių paminėtinas EBPO atliekamas tyrimas, kuriuo siekiama pateikti pasirengimo mokėti, siekiant išvengti su cheminių medžiagų poveikiu susijusių neigiamų padarinių sveikatai, vertes, arba PSO atliktas rekomendacijų ir informacijos apie oro taršos Europoje keliamą riziką sveikatai naujinimas.

Į nebaigtinį 2021–2024 m. planuojamų įgyvendinti veiksmų sąrašą įtraukti šie projektai:

- tarptautinio keitimosi informacija apie geriausių prieinamų gamybos būdų (GPGB) taikymą pramonės išmetamo teršalų kiekio kontrolės tikslu projekto III etapas, kurį įgyvendins EBPO;
- Europos erškėtzuvų apsaugos veiksmų planas, kurį įgyvendins Berno konvencijos sekretoriatas (Europos Taryba);
- rekomendacijos dėl sveikatos apsaugos nuo kaitros poveikio veiksmų plano atnaujinimo projektas, kurį įgyvendins Pasaulio sveikatos organizacijos Europos aplinkos ir sveikatos centras.

Preliminari suma, 2021–2024 m. skiriama šios rūšies veiksmams, įgyvendinamiems taikant netiesioginį Aplinkos GD ir Klimato politikos GD valdymą, 3 mln. EUR.

5.4.2. Finansinė parama privačiojo sektoriaus investicijų į energijos vartojimo efektyvumą skatinimui

Susitarimas dėl įnašo su Jungtinių Tautų aplinkos programa (UNEP) dėl privačiojo sektoriaus investicijų į energijos vartojimo efektyvumą skatinimo Energijos vartojimo efektyvumo finansų įstaigų grupėje (EEFIG) pagal Europos Komisijos ir Jungtinių Tautų aplinkos programos susitarimo memorandumo dėl Europos Komisijos ir UNEP sutarto bendradarbiavimo 2020–2024 m. priedo 2 skyrių „Poveikio klimatui neutralumo stiprinimas ir švari energija“.

EEFIG darbu svariai padedama paspartinti energijos vartojimo efektyvumo finansavimą privačiojo sektoriaus lėšomis, šiuo metu didžiausią dėmesį skiriant Europos žaliajam kursui ir laikantis ES ekonomikos gaivinimo plano.

Jungtinių Tautų aplinkos programos Finansavimo iniciatyvai (UNEP FI) pavedama įgyvendinti dalį EEFIG veiklos, laikantis susitarime dėl įnašo nustatytų sąlygų.

2021–2024 m. finansinė parama UNEP yra ne didesnė kaip 0,6 mln. EUR.

5.5. Kitomis formomis finansuojami projektai, įtrauktini į 85 proc. dalį pagal 9 straipsnio 3 dalį

Pagal 9 straipsnio 3 dalį ne mažiau kaip 85 proc. programos LIFE biudžeto skiriama dotacijoms, projektams, finansuojamiems teikiant kitų formų finansavimą daugiamečiame darbo programoje nustatytu mastu, ir finansinėms priemonėms, taikomoms naudojant derinimo operacijas.

Veikla, į kurią gali būti atsižvelgiama skaičiuojant minimalią 85 proc. ribą pagal 8 straipsnio 2 dalies a punktą, yra:

- premijos ir oficialūs apdovanojimai, įskaitant visas susijusias išlaidas (t. y. Europos žaliojo lapo ir žaliosios sostinės apdovanojimai, Europos verslo apdovanojimas, tinklo „Natura 2000“ apdovanojimas);
- parama, keitimasis praktine patirtimi ir tinklaveika, kuriais siekiama pagerinti įvairių suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą rengiant ir įgyvendinant ES aplinkos ir klimato politikos priemones (pvz., Anglijų pramonės regionų pertvarkos platformą, Klimato pakta, Merų pakta dėl klimato ir energetikos, Žaliojo miesto susitarimą, Energijos vartojimo efektyvumo finansavimo platformą, ES tvariosios energijos savaites, Tvariosios energijos investicijų forumus, Švarios energijos pramonės forumą atsinaujinančiųjų energijos išteklių klausimais, tinklo veiklą, kuria remiama programos LIFE nacionalinių kontaktinių asmenų veikla, įskaitant mokymą, tarpusavio mokymosi veiklą ir keitimosi patirtimi renginius) bei užtikrinant jų vykdymą;
- gebėjimų stiprinimas ir mokymas bei kitokio pobūdžio parama valstybėms narėms ir kitiems subjektams, atsakingiems už ES teisės aktų ir politikos įgyvendinimą, įskaitant techninę pagalbą nustatant ir skatinant žaliąsias investicijas, tarpusavio vertinimus, rekomendacijų rengimą ir keitimąsi geriausia patirtimi (programa „TAIEX-EIR Peer to Peer“, bendradarbiavimas su nacionaliniais teisėjais, valstybių narių gebėjimų rengti išmetų teršalų kiekio inventorių stiprinimas, Energijos vartojimo efektyvumo rizikos mažinimo platforma (DEEP) ir t. t.);
- parama duomenų rinkimui, IT sistemoms, duomenų bazių tyrimams ir specializuotoms įstaigoms, suteikiančioms suinteresuotiesiems subjektams galimybę susipažinti su aplinkos ir klimato srities duomenimis (pvz., LUCAS tyrimo, Europos miškų informacinės sistemos (FISE), Europos vandens informacinės sistemos, Pramoninių išmetamų teršalų kiekio mažinimo inovacijų stebėjimo centro, Europos informacijos apie svetimas rūšis tinklo (EASIN), Energijos nepritekliaus stebėjimo centro, programos LIFE projektų rezultatų duomenų bazės duomenimis) ir (arba) juos naudoti;
- tinkamas ES ATLPS (Sąjungos registro) ir išvestinių taikomųjų priemonių (SATTA, TINR, Rinkos stabilumo rezervo), įskaitant aukciono platformą, veikimas ir saugumas;
- netiesioginis valdymas kartu su tarptautinėmis organizacijomis (pvz., PSO, EBPO, UNFCCC, UNEP, FAO, TEA, EIB), siekiant tikslų, nustatytų LIFE reglamento 3 straipsnyje (pvz., netiesioginis valdymas, taikomas techninei pagalbai, teikiamai į pastatus nukreiptų ir taupyti energiją bei mažinti išmetamą teršalų kiekį padedančių investicijų į energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančiųjų išteklių energiją atveju).

Komisija kasmet praneš komitetui apie ankstesniais metais šiems projektams skirtą sumą.

6. KAUPIAMASIS FINANSAVIMAS

Kai kuriais atvejais programos LIFE biudžeto lėšomis gali būti papildomos lėšos iš kitų ES programų biudžetų arba jos gali būti derinamos. Taip galėtų būti, pavyzdžiui, pagal kitas programas skatinant, papildomai įtraukiant arba valdant tam tikrą konkretų darbą, susijusį su pagrindiniais aplinkos ir klimato sričių klausimais.

Šių rūšių finansavimu bus siekiama derinti pastangas, optimizuoti sinergiją ir (arba) siekti konkrečių programos LIFE tikslų. Juo siekiama užtikrinti veiksmingesnį lėšų panaudojimą ir sudaryti sąlygas geriau koordinuoti galutiniams paramos arba lėšų gavėjams teikiamą paramą.

Kaupiamasis finansavimas galėtų būti taikomas finansuojant įnašą programos LIFE biudžeto lėšomis, skirtą, pvz., kvietimams teikti pasiūlymus, specialioms dotacijoms, kvietimams dalyvauti konkursuose arba paramai taikant derinimą, finansuojamai kartu naudojant kitų ES programų lėšas ir finansines priemones.

6.1. Valdymo būdas

Veiklą tiesiogiai valdys Komisija arba viena vykdomoji įstaiga. Netiesioginio valdymo būdas bus taikomas tuo atveju, kai tai bus pagrįsta dėl veiklos rūšies.

6.2 Įgyvendinimo subjektas

Jei yra kelios organizacijos, kurioms būtų galima pavesti valdyti šią veiklą, bus pasirinkta panašiausią veiklą valdanti organizacija, atsižvelgiant į veiklos tikslą ir turinį.

6.3. Įgyvendinimo taisyklės

Veikla bus valdoma kuo labiau atsižvelgiant į pagal atitinkamas programas galiojančias taisykles.

Jeigu taisyklės skiriasi ir (arba) siekiant per daug neapsunkinti pareiškėjų, bus pasirinktos tos taikytinos taisyklės, kuriomis užtikrinamas įgyvendinimo veiksmingumas, kuo platesnio masto dalyvavimas ir kuo didesnis supaprastinimas galimiems pareiškėjams.

Visi kvietimai teikti pasiūlymus arba kvietimai dalyvauti konkursuose tinkamai skelbiami programai skirtame tinklalapyje.